ЯНКА КУПАЛА.

ПАЎЛІНКА

СЦЭНЫ З ШЛЯХОЦКАГА ЖЫЦЬЦЯ Ў 2-х АКТАХ.

Выданьне другое.

ВЫДАВЕЦ І. МЯТЛА.

ВІЛЬНЯ — — — — — — — 1927 г.

ЯНКА КУПАЛА.

ПАЎЛІНКА.

Сцэны з шляхоцкага жыцьця ў двох актах.

ВЫДАНЬНЕ II.

※※※※
※※※
※

Выдавец — [redacted].

Беларуская Друкарня ім. Ф. Скарыны — Вільня, Людвісарская 1

На арыгінале напісана:

Къ представленію дозволено за № 15679.
С.-Петербургъ 23 ноября 1912 года.
За цензора драматическихъ сочиненій

Ребровъ.

На адным з экземпляраў I выданьня:
Wolno produkować publicznie na terene Litwy Środkowej dn. 27 — V — 1921 r.

Al. Nowak
Naczelnik wydziału.

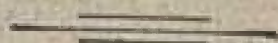
ПАЎЛІНКА.

АСОБЫ:

СЬЦЯПАН КРЫНІЦКІ—засьцянковы шляхціч 45 г.
АЛЬЖБЕТА — яго жонка . . . . 40 „
ПАЎЛІНКА — дачка Крыніцкіх . . . 19 „
ПРАНЦІСЬ ПУСТАРЭВІЧ—сваяк Крыніцкіх 50 „
АГАТА — яго жонка . . . . 43 „
ЯКІМ САРОКА — вучыцель . . . . 25 „
АДОЛЬФ БЫКОЎСКІ . . . . 24 „

ГОСЬЦІ — МУЗЫКІ.

Рэч адбываецца ў нашы дні ў хаце КРЫНІЦКІХ.

АКТ І-шы.

Абшырная сьвятліца. Направа ад публікі — вокны ў сад, бліжэй к аркестру — стол, каля стала — лавы і табурэцікі, над сталом — вісячая недарагая лямпа, на сьцяне — абразы. Налева дзьвeры ў сенцы, бліжэй к аркестру — куфар. Напроці — сьцяна і дзьвeры ў бакоўку (каморку); справа пры сьцяне ад бакоўкі — ложак, засланы коўдрай, у галавах высака накладзена падушак; налева — у кутку — печ, на сьцяне стрэльба, старасьвецкі з гірамі гадзіннік і некалькі лубачных малюнкаў.

Ч а с: асеньні вечар перад Пакровамі.

Зьява І. Паўлінка (адна).

Стройная і досьць прыгожая дзяўчынка. Адзеўшыся ў недарагую краміну, але чысьценка; бяз хусткі, — ў валасох колькі грабеньчыкаў. Сядзіць на ложку і пільна шые крамны кафтанік. Як падыймаецца заслона — Паўлінка пяе:

Ой пайду я лугам, лугам,
Дзе мой мілы арэ плугам;
Ой пайду я лугам, лугам!

Ён арэць поле валамі,
А я плачу ўсё сьлязамі;
Ён арэць поле валамі.

(Перастаўшы пець).

Э-э! штось не пяецца сягоньня. Неяк сэрцайка трасецца, як-бы хто яго знеўціку перэпужаў. А мо'

гэта песьня вінавата. Далібантачкі, аніяк не магу сама з сабой да ладу прысьці. А ну, на шчасьце зачну другую. Якую-ж бы тут? Ага!.. (*Пяе*).

Дый чаго-ж ты, дуб зялёны,
Пахінаешся?
Дый чаго-ж ты, мой міленькі,
Задумляешся?

(*Пяючы, падходзе к вакну і паглядае, пасьля ізноў садзіцца*). А ўсё такі нешта ня цікава на сэрцы. І чаго яму бедненькаму не стае? Піць і есьці, дзякаваць Богу, хватае; часам татка дае грошы і на сукенкі... Чаго, чаго, здаецца, тут хацець?.. Ох, ох, як-жа маркотненька! Прост, хоць зьбірай манаткі ды йдзі ўпрочкі з хаткі. Ужо вечарэе: зараз ня будзе як шыць, а трэба сягоньня канешне кончыць. Заўтра Пакровы... у Міхалішках кірмаш... Эх, эх! каб хаця той прышоў, каго так хочацца сягоньня пабачыць. (*Садзіцца пры вакне і пачынае ізноў, шыючы, пець*).

Ой, ляцелі гусі дый над Беларусьсю,
Селі яны, палі на сівым Дунаю!
Селі яны, палі, ваду замуцілі,
Дый нас маладзенькіх з сабой разлучылі.
Бадай тыя гусі марна запрапалі,
Як мы любіліся — цяпер перасталі.

(*Паглядзеўшы ў вакно*). Ну, ужо няма як саўсім без агню шыць! Зараз трэба запаліць лямпу. Цямнее і цямнее, ночка набліжаецца, а яго — як няма, так няма! А шчыра абяцаўся шэльма напэўна прыйці. (*Шукае запалак і запаліваe лямпу*). І што гэты тата да яго мае? З таго часу, як даведаўся, што ён на мяне мілым вокам паглядае,— ўсё роўна, як чорная котка між імі перабегла. Ён то нічога, але тата—дык жыўцом-бы яго зьеў. Ну, але тата сваё, Якім сваё, а я — сваё. Пагля-

дзім, чый верх будзе: таткаў, ці мой, ці яго? (*Падумаўшы*). Казаў—прыдзе сягоньня, каб там і ліха гарэла. „Трэба, кажа, сякую, ці такую зрабіць пастанову. Мы, кажа, ня дзеці, — маем свой розум і можам сабой пакіравацца. Толькі ты, кажа, Паўлінка, павінна на гэта прыстаць канешне, бо іначай, кажа, згінем, як рудыя мышы“. (*Ускочыўшы*). Ай! нехта ідзе. Ён, ён, напэўна ён!!

Зьява II. Паўлінка — Якім.

ЯКІМ. Вось і я — як тут быў! Добры вечар ясьне-пекнай паньне Паўлінцы. Што, золатца маё ненаглядное, прачакалася трохі мяне, ненавісьніка? (*Глянуўшы на бакі*). А ці нікога няма? (*Гаворачы, падбліжаецца к Паўлінцы, вітаецца і хоча абняць яе*).

ПАЎЛІНКА (*баронячыся*). Ой, ой! памалу. Усе дома, ўсе дома. Толькі ў Якіма ня ўсе дома, бо по-начы ходзе да маладых дзяўчат. Дадуць, дадуць зараз пытлю старыя. (*Тупаючы нагой*). Пазваленьне ёсьць гэтак позна прыходзіць?

ЯКІМ (*садзючыся*). Ёсьць, ёсьць, мая ты сакатушка, шчабятушка! Кажы толькі хутчэй, галубка мая бяскрылая: тата твой дома, ці не? Бо-ж сама ведаеш, якая ў нас з ім страшэнная любасьць.

ПАЎЛІНКА (*садзючыся за шыцьцё*). Ой, чаму-ж ня ведаю? Як між катом і сабакай, якраз. Але, але сьмела будзь як у Бога пад прыпечкам. Паехалі абое на торг і пэўна позна вернуцца, бо маюць трохі сяго-таго да праданьня і маняцца сякія-такія зрабіць пакупкі. Бачыш, заўтра мае быць трохі гасьцей з кірмашу.

ЯКІМ. Та-а-к! Значыцца, ты кшталтам, вечарынка будзе?

ПАЎЛІНКА. Так, так! Вечарынка быць то будзе, але ня ўсе на ей будуць.

ЯКІМ. Эх, Паўлінка! Ты ўсё сваё; мне і так горка на душы, як-бы хто там палын засеяў, а ты яшчэ прытычкамі сваімі соліш. Вазьму на злосьць— ды прыду. Што-ж яны са мною зробяць?

ПАЎЛІНКА. Зрабіць — то нічога ня зробяць, але і ты сам нічога ня зробіш, а толькі праробіш...

ЯКІМ. (*робячы папяроску*). Ці ясьне-панна Паўлінка пазволіць мне закурыць пры ёй?

ПАЎЛІНКА. Ого, скуль такая далікатнасьць? Рукам каля дзяўчыны дае волю бяз пытаньня, а як папяроску закурыць, дык пазваленьня просіць. Не пазваляю за тое, вось і ўсё тут!

ЯКІМ. А я закуру.

ПАЎЛІНКА. А я ня дам! (*Кідае шыцьцё і хоча адабраць папяроску. Нейкі час тузаюцца, бегаюць адно за адным па хаце і няўмысьле раскідаюць на ложку падушкі*).

ЯКІМ (*бегаючы*). Ну, ужо годзі, годзі, Паўлінка! Болей нічому без твайго пазваленьня даваць волі ня буду.

ПАЎЛІНКА. Ну, калі так, то згода! (*Садзяцца. Якім курыць, Паўлінка шые*).

ЯКІМ (*памаўчаўшы*). Паўлінка!

ПАЎЛІНКА. Га! Ці пан Якім забыўся, як я завуся?

ЯКІМ. Ды не! Я хацеў-бы, золатца, сур'ёзна з сабой пагаварыць.

ПАЎЛІНКА. І—і!!! Ведаю я гэтыя сур'ёзнасьці. Перш-на-перш будзе, ці я люблю, пасьля— ці вельмі моцна, а пасьля, ці гатова ўсё чысьценка зрабіць, што чарнабрывы Якім захоча, а там, а там... і паехала, як на непадмазаных калёсах... Ці-ж ня праўда?

ЯКІМ. Праўда, то праўда, але ўсяму мусіць быць канец.

ПАЎЛІНКА. Ну, дык слухаем вашэці. А вось можа і новую песеньку нам сьпяліцё. Адно толькі за ўмовай: або надта вясёлую, вясёлую, каб аж лявоніху захацелася ісьці, або такую сумна-сумненькую, што, выслухаўшы яе — раз, два, ды бухтыль у вір галавою! вось так! (*Пиказвае і чуць ня валіцца; Якім падхопліваге і садзіць яе на лаве*).

ЯКІМ. Гэта будзе ад цябе, маё ты сонейка, залежаць. Як захочаш—такая і песенька выйдзе: або вясёлая, радасная, як-бы самое неба яснае, або сумная, гаротная, як асеньнія хмары над гэтай зямелькай чорнай. (*Памаўчаўшы*). Эх, эх! І дакуль-жа ўсё гэта будзе цягнуцца? Дакуль, як сухавей, сушыць і мучыць нас будзе?

ПАЎЛІНКА (*жартабліва*). Толькі ня нас, а мяне—трэба гаварыць. Мне дужа добра, весела, і так лёганька, лёганька на сэрцы, што...

ЯКІМ (*з дасадай*). Паўлінка!

ПАЎЛІНКА (*закрываючы губы рукой*). Ну, ну, ўжо маўчу... як немая рыба.

ЯКІМ (*як-бы сам да сябе*). Калі, калі ўжо надойдзе тая часінка, што нас злучыць на векі, і мы ўжо ніколі не расстанемся? Калі? Калі?..

ПАЎЛІНКА. Ха-ха-ха! На сьвятое ніколі. Вельмі ўжо татка мой заеўся на цябе з таго часу, як даведаўся, што мы з табой зьлюбіліся. Ну, а бяз таты гэты інтэрас наладзіць будзе вельмі трудна.

ЯКІМ. Трудна, то яно трудна, але няма таго злога, каб ня вышла на добрае. Хоць-бы, прымерам, мы з табой так зрабілі: выбраўшы падхадзячую часіну, калі стары будзе ня ў злосьці, узяліся з табой за рукі, падышлі к яму, укленчылі,

і сказалі: так і так, наш добры бацечка, — я люблю Паўлінку, а я люблю Якімку — вельмі-вельмі моцна, так, што і жыцьця нам аднаму без аднаго нямашака, ну, дык супакойце нашы сэрцайкі: дайце нам пазваленьне ўзяць—ды пажаніціся...

ПАЎЛІНКА. Э-э!!. Ня туды, мой ты дурненькі Якімка, паехаў! Уедзеш гэтак у нерат, што ні ўзад, ні ўперад. Каб гэта яшчэ толькі з мамкай, то яно сяк-так, як табе ня раз я і казала, але з старым—дык чыстая бяда, настаяшчае гора. Хоць ты яму кол на галаве чашы, дык нічога ня выдзеўбеш. „На парог, кажа, каб і ня важыўся паказацца; мазгаўню, кажа, гаду пашчапаю"! Вось і рабі з ім што хочаш! Каб мог, дык на першай асіне павесіў-бы цябе. Ну, і гдзе-ж у такім разе набрацца сьмеласьці ісьці кленчыць перад ім і прасіць пазваленьня?.. Задасьць такога пытлю і табе і мне разам, што і жаніцьба ў галаву не палезе.

ЯКІМ. Так, то яно так! Але я неяк усё яшчэ надзеі ня трачу, — а ну-ж адпусьціцца. Быў-жа такі час, што мяне любіў, ды нават у бядзе то тады, то сяды памагаў.

ПАЎЛІНКА. Быў час, але вадою сплыў. Памагаў, пакуль ня ўбачыў, што трэба і дачкой памагчы, а як да гэтага стала даходзіць, вось у ім і адазвалася шляхоцкая фанабэрыя. Другую песьню цяпер пяе. Нож точыць... востра нож точыць родны мой татка на таго, каго сам калісь любіў і каго я палюбіла... (*Устаючы, горача*). І на векі вечныя любіць буду. (*Ідзе і папраўляе падушкі, за ёй — Якім, абымае — і садзяцца, абняўшыся, абое на ложку*).

ЯКІМ (*памаўчаўшы, ласкава*). Паўлінка!

ПАЎЛІНКА (*сьмяючыся*). Ізноў забыўся, як завуся?

ЯКІМ. А ты ізноў сваё... Слухай, міленькая: ці ты надумалася зрабіць тое, аб што я цябе надовечы прасіў і маліў? Сама-ж ты, золатца, казала мне ня раз і цяпер кажаш, што татка твой ні на якія просьбы ня згодзіцца. Значыцца, сама добра разумееш, што іншага выхаду для нас нямашака. А гэтак, як я казаў, будзе найлепей. Ці то мы будзем першыя, або апошнія? Янка Лукашонак з сваей Зосяй так зрабілі, Ігнась Манякоўскі — з сваей Дамянісяй, ды і шмат хто... Бацькі спачатку пазлуюць, пазлуюць трохі, і адпусьцяцца, — ведама бацькаўскае сэрца. Вось і мы з табой, міленькая, такім парадкам самі сабе шчасьце збудуем і нічыей ласкі прасіць ня будзем. Адно, абы твая згода, і ўсё будзе добра. Я ўжо, прызнацца табе, гаварыў з папом. Ён заўтра прыяжджае ў Міхалішкі імшу адпраўляць і заначуе ў ваколіцы. Ну, а мы к яму... раз, два, і гатова.

ПАЎЛІНКА. Думаць, то я думала, але неяк страшна. Мажа-б было лепей, каб яшчэ трохі пачакаць, а то так скора, раптам... Хто сьпяшыць, той людзей сьмяшыць.

ЯКІМ. Якая ты нядобрая, Паўлінка. Ты зараз—страшна, страшна, пачакаць, пачакаць! Гэтак і ўсю сваю моладасьць пачаканкамі перачакаем. А так гэта дачэснае жыцьцё можна добра наладзіць, так добра, абы толькі ахвота ў нас была ды вытрываласьць.

ПАЎЛІНКА. А што — калі зловяць? Гэта-ж я ня выжыву з сораму, людзі вочы выберуць, нельга будзе на сьвет паказацца. Цяпер — і то колькі ўсякай брыды ўслужлівыя суседзі і суседкі на нас вернуць, а што і гаварыць тады, як нам гэта „Бог наш ўцечка“ ня ўдасца?

ЯКІМ. Ня бойся, золатца, ня зловяць! Усё пойдзе гладка. Заўтра ў вас вечарынка; посьле вечарынкі ўсе будуць спаць моцна так, што хоць з гарматаў страляй — нічога не пачуюць. Я ўсё акуратна прыгатую, ты толькі зьвяжаш у клумак што патрабнейшае, а там праз мамэнт — і ты мая на векі вечныя.

ПАЎЛІНКА (*нібы са злосьцю*). Ня я твая, а ты мой на векі вечныя!

ЯКІМ. Ну, хай будзе, як Сора казала; але гэта толькі тады ў нас выйдзе, калі ты прыстанеш на тое, аб што я цябе прасіў і прашу.

ПАЎЛІНКА (*падумаўшы, сьмяючыся*). Ну, згода да... заўтрашняга дня, а там пабачым.

ЯКІМ (*павесялеўшы*). І даўно ўжо трэба было гэтак сказаць, мая ты кветачка майская. Заўтра вечарам, як толькі ўсе паўкладаюцца, — я ўжо ў садзе пад вакном буду на цябе чакаць. Ты ваконца адчыніш, лахі пэд пахі—ды скакель з хаты ў сад, як пятух!...

ПАЎЛІНКА. Гэта ты, як пятух, а я, як...

ЯКІМ (*перапыняючы*). Як курыца.

ПАЎЛІНКА. Ня курыца, а як зязюлька.

ЯКІМ. Як зязюлька, праз вакно—фырр! а пятух—цап, а поп крапілам — пырсь! а там...

ПАЎЛІНКА (*сьмяючыся*). А там ізноў—фырр!... (*Размахівае рукамі і хоча вырвацца. Якім мацней прыціскае яе к сабе і хоча пацалаваць; яна нібы бароніцца, а пасьля хватае яго за шыю, і яны доўга горача цалуюцца*).

ЯКІМ. Ох, каб гэтак ўсё жыцьцё і кожную мінутку.

ПАЎЛІНКА. Ого! Разласаваўся!... Аскому нагоніш, пакуль ахвоту спагоніш. (*Прыслухаўшы-*

ся). Ой! Недзе туркоча! Ці ня едуць толькі нашы з торгу?

ЯКІМ (*прыслухаўшыся*). Такі-ж нехта едзе.

ПАЎЛІНКА (*сумна*). Значыцца, Якімка, трэба ўжо табе рабіць — фырр!

ЯКІМ (*устаючы, з уздохам*). Нічога не парадзіш — трэба!... Ой, гэтыя бацькі! І чаму гэта ня родзяцца на сьвет дочкі без бацькоў?...

ПАЎЛІНКА (*устаючы*). Ах, чуць не забылася! Ці прынёс мне тое, што абяцаўся?

ЯКІМ. А як-жа, прынёс, маё ты золатца. (*Дастае з кішані фатаграфію і аддае Паўлінцы*).

ПАЎЛІНКА (*прыглядаючыся к фатаграфіі, весела*). Вот так добра! Заместа аднаго, маю ўжо двох: аднаго, што сам ходзе да дзяўчат і рукам волю дае, а другога, што трэба насіць за... пазухай. (*Сьмяецца*).

ЯКІМ (*любуецца ею, хватае і цалуе*). Ах ты, зязюлька мая ненаглядная!

ПАЎЛІНКА (*бароначыся*). Ну, ну, пятушок! Не гарачыся; пасьпееш з козамі на торг. (*Выпіхаючы Якіма з хаты*). Марш да дому! Раз, два, тры!...

ЯКІМ (*у дзьверах*). Помні, Паўлінка—заўтра!... (*Выходзе*).

Зьява III-ая. Паўлінка (адна).

ПАЎЛІНКА (*папраўляе ложак, пасьля прыглядаецца к фатаграфіі, цалуе яе і хавае за пазуху. Прыціскаючы грудзі рукамі*). А што, смачна? Цёпленька?... Га?... Каля самага сэрцайка дзявочага... Пэўне чуеш, як яно бедненькае трапечацца? Выгадна табе тут, як нідзе, нікому!... Але не, не! Гэтак не выпадае. Яшчэ трохі порана... Пось-

ле заўтра — другая рэч. А цяпер... (*Ідзе к абразу*) пасядзі лепш, саколік, за абразікам. Седзячы гэтак у Бога за плячыма, меней будзеш мець грэшных думак у галаве, чымся песьцячыся тут (*паказывае*) за пазухай у маладой дзяўчыны. (*Напяваючы, падходзе к сьцяне, хавае фатаграфію за абраз і, як у нічым ня бывала, садзіцца за шыцьцё*).

Дый чым-жа твая, дзеванька,
Галоўка занята? і т. д.

Зьява IV-ая. Паўлінка — Сьцяпан — Альжбета.

СЬЦЯПАН (*п'янаваты, ўходзе з Альжбетай з сенцаў і прыпявае*).

Дзе мы едзем, дзе мы йдзём,—
Карчмы ня мінаем;
Дзе заедзем, дзе зайдзём,—
Там і пагуляем.

АЛЬЖБЕТА (*кладучы пакупкі на куфар і, раздзяваючыся, да Сьцяпана*). Не сьмяшы ты людзей. Калі падпіў, дык ляж спаць!

СЬЦЯПАН. Маўчы, баба!... Ты, каханенькая—родненькая, нічога не разьбіраеш... Валасы доўгія, а розум кароткі. (*Прыпявае*).

Ой, там на гарэ
Мужык жонкай арэ,
А другая падбягае:
„Запражы-ж ты мяне“.

(*Хоча абняць Альжбету*).

АЛЬЖБЕТА (*адпіхнуўшы*). Ах, ты, гнілая качарыжка! Яшчэ можа табе чаго захочацца?...

СЬЦЯПАН (*выкручываючы нагамі*).

Дзед боб малаціў,
Баба падсявала...

ПАЎЛІНКА. Тата! Ды кіньце ўжо!... Ось, лепей разьдзявайцеся, ды можа чаго зьясьцё.

СЬЦЯПАН. А можа гэта і добра, кахаленькая - родненькая... Каб так кіслай ды гарачай капусты... (*Скідае апратку і кладзе на куфар*).

Скіну бурку, скіну боты,
Дый надзену лапці
Кожны дурань, ці разумны—
Пан у сваей хаце.

(*Садзіцца за стол*).

ПАЎЛІНКА (*кінуўшы шыцьцё на ложак, да Альжбеты*). Мамка, дастаньце з куфра настольнік, а я прынясу чаго вам зьесьці. (*Выходзе*).

Зьява V-ая. Сьцяпан — Альжбета.

АЛЬЖБЕТА (*дастаючы настольнік з куфра*). З кім ты гэтак намурзаўся?

СЬЦЯПАН (*закурываючы люльку*). Я і з тым, я і з сім, а ты, кахаленькая - родненькая, згадай, — з кім?

АЛЬЖБЕТА. А немач цябе ведае - з кім?

СЬЦЯПАН. Ці-ж я не казаў, што у цябе тут (*торкаючы сябе пальцам у лоб*) ня ўсе дома. Але слухай: З зяцем!

АЛЬЖБЕТА (*зьдзіўіўшыся*). З зяцем?!

СЬЦЕПАН. Так, так, кахаленькая - родненькая. Хто з сватам, хто з свацьцяй, а як Сьцяпан Крыніцкі—дык з родным зяцем.

АЛЬЖБЕТА (*накрываючы стол*). Такі праўду кажуць, што гарэлка людзей з поля зводзе. Калі-ж ты ўсьпеў яго нажыць?.. Дачка яшчэ замуж ня вышла, а бацька ўжо зяця мае!

СЬЦЯПАН. Калі ня маю цяпер, дык буду мець у чацьвер. Гэта, бачыш, ён яшчэ толькі

зьбіраецца падмазацца к нашай Паўлінцы; ну, а каб сьлізчэй усё пашло, дык перш мяне ён падмазаў.

АЛЬЖБЕТА (*садзіцца*). Так-бы і казаў адразу. А хто-ж гэта такі?

СЬЦЯПАН. Адольф Быкоўскі!

АЛЬЖВЕТА. Э-э! Я думала, хто там!.. Ажно нічога людзкага. Толькі езьдзе ды нюхае, якая дзяўчына пасагу больш мае, а сам—дык голы, як бізун.

СЬЦЯПАН. Пасаг нюхае, бо нос мае. Але ўсё такі гэта для нас блін ды яшчэ маслам падмазаны. Ён сам мне, каханенькая - родненькая, хваліўся, што яго гаспадарка ў сто раз лепшая ад усіх тутэйшых гаспадароў. За аднаго каня толькі, казаў, заплаціў сёлета тры сотні. „На гэтым-жа кані, кажа, заўтра к васпанству заедуся з кірмашу". (*Мацаецца па кішэнях, сам сабе*). Дзе-ж бы яна падзелася? (*Да Альжбеты*). Ты, баба, ня бачыла кніжкі, што я купіў сягоньня? Дзе яна прапала?

АЛЬЖБЕТА. А што я—пастушка над тваімі кніжкамі? Прапіў можа з гэтым сваім зяцем.

СЬЦЯПАН (*ідзе к куфру, находзе ў бурцы кніжку і кладзе яе за абраз, дзе Паўлінка палажыла фатаграфію*). Каханенькая - родненькая, ня думай, што я якую дрэнь выбраў сабе на зяця. Заўтра ён прыедзе, паглядзім, дык адразу што другое запяеш. Адным словам, хлапец: шляхоцкаго заводу, з рызыкай, з усякай далікатнасьцяй і ўсё такое...

Зьява VI-ая. Паўлінка — Сьцяпан — Альжбета.

ПАЎЛІНКА (*ўваходзячы з міскай, з лыжкамі і хлебам пад пахай*). Аб кім гэта, татка, гаворыце,

што мае ўсякую далікатнасьць і ўсё такое? (*Ставіць яду на стол і садзіцца за шыцьцё*).

СЬЦЯПАН (*ядучы*). Вельмі васпанна цікавая! Скора састарышся, кахаценькая - родненькая, як усё будзеш ведаць.

ПАЎЛІНКА (*просячы*). Скажэце, скажэце, татачка!

СЬЦЯПАН. Ага, ні села, ні пала, захацела баба сала. Калі ўжо табе, каханенькая-родненькая, так хочацца, дык скажу. (*З павагай*). Знакам тым, гэта паніч з далікатнасьцяй і з усякім такім — мой зяць.

ПАЎЛІНКА. (*пырскуўшы сьмехам*). Зяць!!.

СЬЦЯПАН. Знакам тым, ён не саўсім яшчэ зяць, але скора на яго выкіруецца.

ПАЎЛІНКА. А як-жа годнась гэтага... гэтага, ну як яго... што некалі татавым зяцем зробіцца?

АЛЬЖБЕТА. Ды гэты-ж, гэты... Ты пэўне яго бачыла некалі... Адольф Быкоўшчык.

ПАЎЛІНКА. Быкоўшчык?!.

СЬЦЯПАН. Але. Але! Пан Адольф Быкоўскі.

ПАЎЛІНКА. Ну, хіба, татка, для яго другой дачкі пастараецеся, або самі з ім ажэніцеся, каб перарабіць яго з простага чалавека на свайго зяця.

СЦЯПАН. А ты што? — Зломак?

ПАЎЛІНКА. Зломак — ня зломак, але і за ламаку не пайду.

СЬЦЯПАН. А дзяга на што?

ПАЎЛІНКА. На ўсё, толькі не на паганяку к замуству.

СЬЦЯПАН. Каханенькая - родненькая, яшчэ паглядзім, дзе каго пасадзім.

АЛЬЖБЕТА (*ядучы, да Сьцяпана*). Еш вот лепей, чымся з пустога ў парожняе пераліваць! Як прыедзе сватацца, тады тое і будзе.

ПАЎЛІНКА. Татка ведаеш не сягоньня, за каго я толькі пайду, або за нікога.

СЬЦЯПАН (*зьмяніўшыся, кідае ложку аб стол*). Што?!. За каго?..

ПАЎЛІНКА (*устаючы і ідучы к ложку*). За каго? — За Якіма!

СЬЦЯПАН (*ступаючы куланом па стале*). Маўчы, гадаўка! Раз сказаў, каб гэтага шэльмы і званьня ня было ў маей хаце, каб яго імені я ня чуў ніколі... гэтага недавярка, гэтага... гэтага забастоўшчыка. Дык і не забывайся аб гэтым, каханенькая - родненькая!

ПАЎЛІНКА (*з дасадай*). На што дарэмшчыну вясьці? Ён нікому ніякай забастоўкі не рабіў і ня робіць.

СЬЦЯПАН (*закурываючы са злосьцю люльку*). А чорт яго бяры, ня тут успамінаючы, — рабіў, ці не рабіў! Знаць і ведаць не хачу яго ў сваей хаце, гэтага хамуйлу, гэтае плюгаўства.

АЛЬЖБЕТА. Прыбірай, Паўлінка, ўжо са стала!

ПАЎЛІНКА (*кінуўшы на ложак шыццё і ідучы к сталу*). А даўно гэта, татка, сам з ім цалаваўся?

СЬЦЯПАН. Каханенькая - родненькая, ня лезь у вочы. А не — то вон з хаты і цябе з гэтай дрэняй выганю.

(*Паўлінка ідзе з міскай к дзьверам; неўспадзеўкі дзьверы адчыняюцца, увалівaецца у хату п'яны Пранціська Пуетарэвіч, за ім — яго жонка. Пранціська няўмысьле выбівае міску ў Паўлінкі*).

ПАЎЛІНКА. Ай! Што-ж гэта дзядзька зрабілі.

Зьява VII-ая. Паўлінка—Сьцяпан—Альжбета—Пранцісь—Агата.

ПРАНЦІСЬ. Глупство, глупство, пане добрудзею. Пахвалёны Езус. Собственно, адкупім, адкупім, вось-цо-да!

СЬЦЯПАН і АЛЬЖБЕТА. На векі!..

АЛЬЖБЕТА. А мае-ж вы родненькія! Ці-ж гэта вы ўсё яшчэ з рынку едзеце? Здаецца-ж, раней за нас выехалі?

ПРАНЦІСЬ. Собственчо, вось-цо-да, кабыла заблудзіла, пане добрудзею.

АГАТА. Тудэма — сюдэма, ці-ж гэты мачыляпа калі прыехаў у сваім часе дамоў? Ен-жа, як рызьнік, то туды, то сюды блытаецца па дарозе.

ПРАНЦІСЬ. Пане добрудзею, тваё бабскае дзела—маўчаць. Я, собственно, вось-цо-да, спрытны, — тонка панімаю, што і як раблю.

АЛЬЖБЕТА. Ды садзецеся-ж, мае міленькія!

АГАТА. Тудэма-сюдэма куды тут садзіцца? Ноч на двары, кабыла за плотам, поўвярсты да дому, а гэты, тудэма-сюдема, начніца касавокая, ня вытрываў, каб людзям не нарабіць у ночы неспакойства. (*Садзіцца, а за ёй — другія*).

СЬЦЯПАН. Э, што там такое! Высьпімся! Дзякуй Богу, ночка не Пятровая, а Пакровая.

ПАЎЛІНКА (*падбіраючы чарапкі*). Заўтра госьці будуць, а дзядзька апошнюю міску стоўк. Трэба, каб на кірмашы дзьве адкупіў.

ПРАНЦІСЬ. Глупство, пане добрудзею, глупство! Хаўтурнага, собственно, вып'ем па місцы. (*Дастае з баковай кішані фляжку, пацягавае з яе і хавае назад*).

АЛЬЖБЕТА (*сьмяючыся*). А каб гэта нам

сватоқ даў гэтай сусолкі пассаць! Ці-ж мы з сваццяй паскрэбкі?..

ПАЎЛІНКА (*выходзячы в чарапкамі*). Ого! Гэтых сьвянцоных кропел дзядзька і канаючаму ня даў-бы, ня то, што... (*Выходзіць*).

Зьява VIII-ая. Сьцяпан — Альжбета — Пранцісь — Агата.

ПРАНЦІСЬ (*ўсьлед Паўлінцы*). Глупство, глупство, пане добрудзею. Маладзенькая яшчэ, маладзенькая! Лазы трэба, собственно, вось-цо-да.

АГАТА (*да Альжбеты*). Што, сваценька, тудэма-сюдэма, добрага купляли на рынку?

АЛЬЖБЕТА. Ат, сёе ды тое! Паглядзеце, калі хочаце. Нічога такога цікаўскага. (*Устаюць і ідуць абедзьве к куфру, і разглядаюць кінутыя на ім пакупкі*).

ПРАНЦІСЬ (*да Сьцяпана*). Чуў, сват, пане добрудзею, што сягоньня людзі казалі?

СЬЦЯПАН. Не, не, каханенькі - родненькі, ня чуў; ня было калі! А што?

ПРАНЦІСЬ. Ды як-жа, вось-цо-да! Кажуць, француз, пане добрудзею, ідзе на Барысаў па шапку і рукавіцы, што калісь там аставіў. Чатырыста тысяч войска з сабой вядзе і, собственно...

АГАТА (*перабіваючы, з месца*). Не чатырыста тысяч, а чатыры сотні тысячаў...

ПРАНЦІСЬ. Глупство, глупство, пане добрудзею. Усё роўна ідзе, вось-цо-да. Спранжыновы касьцёл з сабой нясе, пане добрудзею.

АГАТА (*з месца*). Тудэма-сюдэма, не нясе, а на паветры на машыне, што лятаюць, гэты касьцёл вязе.

СЬЦЯПАН і АЛЬЖБЕТА (*зьдзівіўшыся*). Ай-я-я! Аж на паветры касьцёл вязуць!..

АГАТА. Але-ж, але! Тудэма-сюдэма, я сама на свае вушы чула.

СЬЦЯПАН. Во калі пашло ўсё ўверх нагамі. Як паставяць гэты спранжыновы касьцёл, то можна будзе спадзявацца і для нашага брата якога-такога палягчэньня. Дзякуй Богу, дзякуй Богу!!. А вось мая гэта ахмістрыня, дачушка мая— сакатушка, спляталася з гэтым... з гэтым бязбожнікам, і хоць ты ей вар на галаву лі.

ПРАНЦІСЬ. Маладзенькая, собственно, вось-цо-да. Бярозавай кашы ня шкодзіла-б, пане добрудзею.

АЛЬЖБЕТА. Дужа трудна паладзіць з цяперашняй моладзьдзю. Пашло такое распуства на сьвеце, што ня дай Божа! Заместа кніжак да набаженства — чытаюць нейкія дрындушкі. Вецер ува ўсіх па галаве ходзе. Гэта-ж мне калісь сказалі: ідзі за Сьцяпана, — я і пашла бяз ніякай спрэчкі са сваімі старымі.

АГАТА. А так, так, тудэма-сюдема! І мой, як ка мне пасватаўся, бацька нябожчык і кажа: ідзі, бо ўсё роўна ніхто цябе лепшы ня возьме; я падумала, тудэма-сюдэма, ну і пашла. (*Глядзяць абедзьве на сваіх мужоў, пасьля — адна на адну, плююць кожная ў другі бок і разглядаюць іваноў клумкі*).

ПРАНЦІСЬ. Так, так, пане добрудзею, іначай калісь было. (*Дастае фляжку і п'е, а пасьле дае Сьцяпану*). Собственно, глупство, вось-цо-да, было, а ты сват вып'і, каб тое, што было, у памяці не сядзела. (*Сцяпан п'е, Пранцісь прыдзержывае за фляжку, каб той залішне ня выпіў*).

СЬЦЯПАН (*абціраючы вусы і сплёвываючы*). Шчыплецца, каб яе гаручка.

ПРАНЦІСЬ (*хаваючы гарэлку*). Ага, вось-цо-да, шчыплецца, собственно, бо чужая, пане добрудзею. (*Абодва закурываюць*).

АЛЬЖБЕТА (*да Агаты*). А ці заўтра, свацейка, будзеце на кірмашы?

АГАТА. Ды трэба-ж будзе як сьцягацца.

Зьява IX-ая. Тыя і Паўлінка.

ПАЎЛІНКА (*уваходзячы, да Альжбеты*). Можа-б, мамка, прыціснулі сыр, бо да заўтрашняга не адцісьнецца.

АЛЬЖБЕТА. Яшчэ пасьпее... Дай мне з цёткай разгаварыцца.

ПАЎЛІНКА. Ідзеце, ідзеце, мамка, а я за цябе з цёткай пагавару.

АГАТА. Ідзеце, свацейка. Тудэма-сюдэма, не зважайце на мяне. Мы тут з Паўлінкай пачакаем на цябе.

АЛЬЖБЕТА (*выходзячы*). Ну, як сабе хочаце. (*Паўлінка з Агатай садзяцца на куфры і жыва аб чымсь гавораць*).

Зьява X-ая. Паўлінка — Сьцяпан — Пранцісь — Агата.

СЬЦЯПАН. Знаеце, сваток, гэтага, гэтага... як ён... а каб цябе... (*Да Паўлінкі*). Паўлінка, як гэты завецца, што мяне сягоньня падмазываў?

ПАЎЛІНКА (*з месца*). А скуль-жа я магу ведаць, хто татку мазаў?

СЬЦЯПАН. Ну, гэты-ж?... каб ён цяміўся... як яго?... заяц, заяц!

ПАЎЛІНКА (*прыпамінаючы*). Як-жа ён, як?... Здаецца, Бык... Бычок...

СЬЦЯПАН. Ага, ён, ён. Не, ня так! Быкоўскі, кахаⁿенькая-родненькая, вось як! Пан Адольф Быкоўскі. (*Да Пранціся*). Дык бачыш, сваток, ён, значыцца, падлабунівaецца к маей Паўлінцы. Што ты на гэта?

ПРАНЦІСЬ (*дастаючы гарэлкі*). Глупство, глупство, пане добрудзею. Собственно, бычок, вось-цо-да, і больш нічога. (*Ц'ець і дае гарэлкі Сьцяпану*).

СЬЦЯПАН (*выпіўшы*). Заўтра, знакам тым, прыедзе абнюхаць, як і што, дык і сваток са сваей загляньце да нас. А ну-ж, каханенькі-родненькі, можа які гандаль будзе наладжывацца, дык прыкінеш якое слаўцо. Прыедзьце толькі.

ПРАНЦІСЬ. Глупство, пане добрудзею, і прыйці можна. Собственно, блізка, вось-цо-да.

СЬЦЯПАН. Блізка, то блізка, але каб ня было сьлізка: на дождж як-бы зьбіраецца.

ПАЎЛІНКА (*з месца*). А ці татка каня паілі?

СЬЦЯПАН. Не, каханенькая - родненькая. Зараз пайду. (*Да Пранціся*). А можа разам з сватам пойдзем? Я свайго напаю, а сват свайго паглядзіш, ці добра прывязаны.

ПРАНЦІСЬ. Глупство, пане добрудзею. Собственно, жонка завязе, калі кабыла ўцякла. (*Да Агаты*). Праўда, баба?

АГАТА (*з месца*). Што—праўда?

ПРАНЦІСЬ. Собственно, калі-б кабыла ўцякла, то мяне тады ты дамоў завязеш, пане добрудзею.

АГАТА. А каб ты, тудэма-сюдэма, бокам езьдзіў! Ідзі скарэй, паглядзі. Гэта-ж і мне з памяці сышло.

СЬЦЯПАН. Пойдзем, каханенькі - родненькі. (*Абымаюцца і, сланяючыся, выходзяць, напяваючы*).

Чаму-ж нам ня пець,
Чаму-ж ня гудзець,
Калі ў нашых хатачках
Парадак ідзець?

Зьява XI-ая. Паўлінка—Агата.

ПАЎЛІНКА. Але-ж калі я яго люблю, цётачка!

АГАТА. Мала што, дзеткі, тудэма-сюдэма, любіш яго, але, калі бацька ня хоча, дык падумай, што людзі скажуць, як супроці волі старых пойдзеш?

ПАЎЛІНКА. А што там людзі? Яны з ім жыць за мяне ня будуць і па маей сьмерці за мяне пакутаваць ня будуць. Пагавораць, пагавораць, ды перастануць, як намазаляць языкі.

АГАТА. Як уважаеш, мае дзеткі. Што-ж, я, тудэма-сюдэма, нічога не дараджу.

ПАЎЛІНКА (*заламаўшы рукі на каленях*). Калі ён такі добры, такі разумны, што і сказаць не магу.

АГАТА. Ўсе яны добрыя, пакуль не ўбярэ каторы дзяўчыны ў свае рукі, а як убярэ, тады на другі лад, тудэма-сюдэма, зайграе, а ты — танцуй пад яго дудку. І мой, пакуль тольні сватаўся да мяне,—патульны быў, як цялё, а як ажаніўся, дык праўдзівым ваўком зрабіўся.

ПАЎЛІНКА (*як-бы не зважаючы на гаворку Агаты*). Кніжкі мне прыносіў... Хораша так аб усім расказываў... як трэба жыць, як працаваць, як людзей трэба ўсіх любіць, і шмат, шмат чаго.

І любіць-жа ён гэтых людзей, сусім неяк ня так, як мы іх любім. Гэта-ж трэба ведаць, стольки мой тата на яго ўсякай дарэмшчыны нагаварыў і ачарніў, а ён—хоць-бы што. „Ведама, кажа, чалавек: яму нешта абышло, ці не спадабалася, дык і памстуе. У нас, кажа, усё ідзе ня так, як трэба. Людзі, кажа, у нас, як зьвяры: адзін на другога кідаюцца, адзін другога цкуюць, пад'юджываюць, ненавідзяць адзін другога. З малку дзён, кажа, прывыкаюць у ненавісьці жыць, з малку дзён іх к гэтаму вучаць і дома і за домам. Сьляпыя, кажа, усе сьляпыя. Адзін над другім ня маюць ніякай літасьці, хоць усіх душаць зьверху ўсялякія пошасьці ды злыдні".

АГАТА. Чула я, чула аб ім ня раз. Вельмі ўжо, кажуць, тудэма-сюдема, разумны і добры ён.

ПАЎЛІНКА (*ажыўіўшыся*). А што-ж, ці ня праўда? І ўсё-б было добра, каб ня гэты тата. Хоць няма ведама, што рабі з ім.

АГАТА. Трэба, дзеткі, пачакаць, ану-ж, тудэма-сюдэма, ліха перамелецца і ўсё добра будзе.

ПАЎЛІНКА. Трэці год, цётачка, чакаем і нічога ня выходзе. Трэці год трасуся і выглядаю тэй часінкі, каб толькі з ім пабачыцца. Павешуся, цётачка, павешуся, калі мяне з ім разлучаць.

АГАТА (*хрысьцячыся*). Мёйца, Сына! Тудэмасюдэма, што ты, Паўлінка? Пабойся Бога гэткія рэчы гаварыць напроць ночы! Цьфу, цьфу! Матачка Найсьвентшая!

ПАЎЛІНКА (*паказываючы*). Калі тут, цётачка, пад сэрцам так баліць, так баліць, што і жыць не ў магату. Такі ён міленькі, такі прыгожанькі, такі паслухмяны... (*Заглядзеўшыся ўдаль*). Калі яшчэ з татам былі яны добра, прыйдзе, бывала, вады за мяне прынясе, дрэўкі нашчапае. Не гля-

дзіць на тое, што калісь вучыўся, а цяпер і сам вуча і больших, і меншых. Ніколі ад яго слова благога ня чула. Так, ведаеце, цётачка, і хочацца з кім колечы аб ім гаварыць і думаць без канца і пачатку. І чаму я такая няшчасная? (*Са сьлязьмі*). Бацька родны хоча мяне адарваць ад таго, хто мне цяпер мілей ад усяго чыста — жыцьця, хаты роднай, цэлага сьвету. І чаму-ж я такая няшчасная?

АГАТА (*тулячы к сабе Паўлінку, праз сьлёзы*). Ціха, мае дзеткі, ціха. Не гаруй, не маркоцься, міленькая, вельмі. Неяк-жа ды будзе. Бог Найвышэйшы, тудэма-сюдэма, міласэрны, і аб тваей тут цяжэнькай долі не забудзецца.

ПАЎЛІНКА ((*якбы збудзіўшыся*). А няхай сабе будзе, што мае быць,—я свайго такі даб'юся, або згіну, каб і сьледу не асталося.

АГАТА. А ўсё-ж такі скажы мне, дзеткі, чаму так твой тата на яго заеўся?

ПАЎЛІНКА. Бо, бо Якім з мужыкоў...

Зьява XII-ая. Паўлінка — Агата — Сьцяпан — Пранцісь.

ПРАНЦІСЬ (*за дзьвярыма*). Глупство, вось-цо-да. Ня дзе падзелася. Я знаю, собственно, дамоў уцякла, пане добрудзею.

СЬЦЯПАН (*уваходзячы ў хату, а за ім—Пранцісь*). І трэбало-ж свату так дрэнна яе прывязаць, ды ў гэткую яшчэ цемру.

АГАТА (*усхапіўшыся*). Каго прывязаць?

ПРАНЦІСЬ. Кабылу, кабылу, пане добрудзею. Ужо-ж не цябе, вось-цо-да.

АГАТА. Дык дзе-ж кабыла?

ПРАНЦІСЬ (*дастаючы фляжку*). Собственно, няма кабылы, дзе была, вось-цо-да, пане добрудзею.

АГАТА (*падбягаючы к Пранцісю з кулакамі*). Дык чаго-ж ты, тудэма-сюдэма, несьвянцоная костка, расьсеўся, як у сваей хаце?

ПРАНЦІСЬ (*пацягіваючы з бутэлькі*). Глупство, глупство, вось-цо-да. Пасьвеньцім, собственно, пане добрудзею, калі несьвянцоная.

АГАТА (*хоча вырваць фляжку, Пранцісь не дае*). Вот я цябе зараз, тудэма-сюдэма, як высьвенчу гэтай фляжкай па галаве, дык і сваіх не пазнаеш, нядчасны ты „вось-цо-да". (*Галосячы*). А Божа-ж мой, бацюхна мой! На што мяне пакараў гэтым, тудэма-сюдэма, п'яніцай, гэтым недарэкай, гэтым кукса-мордай, гэтым... гэтым...

Зьява XIII-ая. Тыя-ж і Альжбета.

АЛЬЖБЕТА (*ўбягае, трымаючы ў руцэ клінок з тварагом*). Што гэта ў вас тут нарабілася, мае міленькія?

ПАЎЛІНКА. Кабыла дзядзькава ўцякла, ці хто ўкраў. (*Ідзе, садзіцца на ложку і шые*).

АЛЬЖБЕТА (*да Пранціся*). Дык чаго-ж, сватка, чакаеце? Бяжэце скарэй дамоў, — пэўне там; гэта-ж ей не пяршыня.

АГАТА. Ці-ж гэту, тудэма-сюдэма, трухлявую калоду зрушыш з месца? Сядзіць-жа вось анцыхрыст, каб яму моль пяты пабіла, і з месца не скранецца.

СЬЦЯПАН (*закурываючы люльку*). Супакойцеся, свацьця. Ня дзе яна дзенецца. Кахаменькая—родненькая, яна дома, напэўна дома.

АГАТА. А сват, тудэма-сюдэма, ня сунься з сваім носам туды, куды цябе ня просяць. (*Да Пранціся*). Ідзем! Чуеш, ці не!...

ПРАНЦІСЬ (*устаючы*). Глупство, пане добрудзею, глупство. Мае мазгі спрытныя. На табе, вось-цо-да, паеду, собственно, дамоў.

АГАТА (*выводзячы Пранціся*). Бывайце здаровы! Пахвалёны Езус!... Падла гэты, ламака, нарабіў работы. (*Выходзяць, а імі—Альжбета з клінком*).

Зьява XIV-ая. Паўлінка—Сьцяпан.

СЬЦЯПАН. Ох, і даюцца-ж гэтыя сваякі ў знакі. Але, дзякуй Богу, дзьве дзюркі ў носе, і скончылося,—ужо пазбыўся.

ПАЎЛІНКА. А даўно гэта таткаў Гняды ўцёк з Лужанкі, і татка дамоў пехатоў прытрапаў?

СЬЦЯПАН. Што было, тое сплыло і болей, каханенькая-родненькая, ня будзе, як кажуць людзі.

ПАЎЛІНКА. Паглядзім! Заўтра кірмаш.

СЬЦЯПАН. Ня бойся, каханенькая - родненькая. Я кабылу злаўлю, але і ты глядзі, каб мне таго зяця злавіла, аб якім я табе сягоньня гаварыў.

ПАЎЛІНКА. Што ён конь, ці вол, каб я яго яшчэ мела лавіць.

СЬЦЯПАН. Ні конь і ні вол, а так сабе дойная жывёліна.

ПАЎЛІНКА. Дык татка яго і дойце, калі ён для вас такі дойны, а я і ня думаю.

СЬЦЯПАН. Нічагутанькі, каханенькая - родненькая. Надумаешся ваша, як пакармлю бярозавай кашай. Вось толькі, каб пагода была добрая,

а то казаў ён, што на кірмаш не паедзе, калі будзе дождж ісьці.

ПАЎЛІНКА. Ліха ня возьме! Гэткі цукер не размокне.

СЬЦЯПАН. Каханэнькая - родненькая, як скажу, так і будзе; дзьве дзюркі ў носе і скончылося. Вось толькі трэба даведацца, ці будзе напэўна заўтра пагода. Купіў я сягоньня календар—нейкі беларускі, як кажа крамнік. Пытаўся ў яго, ці піша аб пагодзе, дык крамнік гавора мне, што аб пагодзе напісана ў ім болей, як аб чым другім. Значыцца, паглядзім праўды. (*Ідзе і дастае з-за абраза календар, адкуль валіцца на зямлю фатаграфія. Паўлінка, саскочыўшы з ложка, падбягае падніць яе, але не ўсьпявае*).

СЬЦЯПАН (*падымаючы фатаграфію*). А гэта што такое?

ПАЎЛІНКА (*хочучы адабраць*). Гэта маё. Аддайце мне, тата!

СЬЦЯПАН. Я пытаюся—хто гэта?

ПАЎЛІНКА. Ці-ж тата ня бачыце?

СЬЦЯПАН (*са злоснай насьмешкай*). Ха-ха-ха! Якім... Хай-жа ён прападзе саўсім. (*Хоча рваць, Паўлінка адбірае*).

ПАЎЛІНКА (*скрозь сьлёзы*). Аддайце, татачка, аддайце, ня рвеце! Ня зьдзекавайцеся над ім.

СЬЦЯПАН (*адпіхнуўшы ад сябе Паўлінку*). Адчапіся ад мяне, гіцлёўка. Я вам тут наразводжу шашняў... (*Стукат у сенцах. Уваходзяць Пранцісь, Агата, а за імі — Альжбета. Паўлінка стаіць патупіўшыся, глытаючы сьлёзы, і скубець пальцамі фартух*).

Зьява XV-ая. Паўлінка — Сьцяпан — Альжбета—Пранцісь—Агата.

ПРАНЦІСЬ. Глупство, пане добрудзею. Я, вось-цо-да, казаў, собственно, ня дзе падзенецца.

АГАТА (*дражнячы*). Вось-цо-да, вось-цо-да! Сам кабылу, тудэма-сюдэма, паставіў у вас пад паветкай, а шукае за плотам. Дарма толькі поўзалі і сьлядоў прыглядаліся.

АЛЬЖБЕТА. Ну, дзякуй Богу, што хоць нашлася. (*Да Сьцяпана*). Што ты там круціш у руках?

СЬЦЯПАН (*тыкаючы фатаграфіяй у твар Альжбеце*). На, на! любуйся, якія прэзэнты атрымлівае твая дачушка.

АЛЬЖБЕТА (*закрываючы рукой твар*). Чаго сунешся?... Такая яна і твая, як мая.

СЬЦЯПАН. Лжэш! Каб яна была мая, то была-б такая, як і я.

ПРАНЦІСЬ. Пакажы, пакажы, пане добрудзею, што гэта за птушка?

СЬЦЯПАН (*пaказываючы*). На, глядзі, сваток! Павіншуй мяне з такой дачушкай і з гэтым, з гэтым гарэтыкам.

ПРАНЦІСЬ (*разглядаючы*). Эгэ! Гэта гэты разумненькі, вучоны, грамацей... Собственно, Сарока, вось-цо-да.

СЬЦЯПАН. Але-ж, але! Якім Сарока.

АГАТА (*да Сьцяпана*). Тудэма-сюдема, пакажэце і мне, сватка.

ПРАНЦІСЬ (*да Агаты*). Ты, пане добрудзею, баба, ня лезь сюды з цікавым носам. Собственно, пілнуй сваей спадніцы і панчохаў, вось-цо-да. А мы суд, суд зробім... правы і скоры.

ПАЎЛІНКА (*падхадзячы да Альжбеты, ласкава*). Мамачка, адбярэце яе ў таткі.

АЛЬЖБЕТА. Што я з ім, дзеткі, зраблю? Яшчэ біцца будзе.

СЬЦЯПАН (*да Пранціся*). А добра, сватка, кажаш. Зробім суд, перасуд добрым складам над гэтым гадам. А які?

ПРАНЦІСЬ. А такі, пане добрудзею: стражнікаў паклікаць, спраўніку данясьці. Собственно, інквізытарскі суд зрабіць—па палавіне—шась!—і гатова, вось-цо-да..

ПАЎЛІНКА (*кідаючыся к Сьцяпану і цалуючы яму рукі, скрозь сьлёзы*). Татачка, аддайце. Ня зьдзекавайцеся над ім!.... Ён-жа вам нічога благога не зрабіў.

СЬЦЯПАН (*са злосьцю*). Спаць, спаць пашла, калі гэткага нашла! Спаць! (*Рве фатаграфію*).

ПАЎЛІНКА (*з плачам апускаючыся на лаву*). Татка згубіць мяне хочаце... гвалтам з хаты выгнаць.

ПРАНЦІСЬ (*дастаючы фляжку*). А цяпер, собственно, вып'ем хаўтурнага, весь-цо да. (*П'е*).

ПАЎЛІНКА (*ўсхапіўшыся з лавы, кідаецца к Пранцісю*). Па кабыле сваей пі хаўтурнага, а не па чалавеку, каторага і падноскаў ня варт! (*Вырываючы і разьбіваючы аб зямлю фляжку*). Вось-цо-да!..

ПРАНЦІСЬ *разьвесіўшы рукі, зьдзіўлены, як і ўсе*). О-о-о!!..

З а с л о н а.

АКТ II-гі.

Тая-ж самая — што ў першым акце—сьвятліца. За сталом сядзяць: Сьцяпан, Альжбета і госьці—тры хлопцы і тры дзяўчыны. Мужчыны сядзяць з аднаго канца стала, а кабеты (жанкі) — з другога. П'юць гарбату, наліваючы на сподкі; закусываюць. Дзяцюкі з дзяўчатамі жартуюць, перакідываючыся крошкамі ад хлеба. З левай стараны (гледзячы ад публікі) пры сьцяне ад бакоўкі—сядзяць два музыкі і, зводзячы інструмэнты, сьціха перагаварываюцца між сабой. Ля дзьвярэй ад сенцаў, у канцы куфра, на табурэце стаіць самавар. Паўлінка, прыбраўшыся па сьвяточнаму, увіхаецца каля гасьцей Трохі ў твары зьмяніўшыся; час-ад-часу ўздыхае і няўзнак паглядае у вакно; заадно, стараецца быць з усімі вясёлай і бойкай. Як падымаецца заслона — Паулінка нясе гарбату.

Паўлінка — Сьцяпан — Альжбета — Госьці — Музыкі.

ПАЎЛІНКА (*стаўляючы гарбату перад Сьцяпанам*). Што-ж гэта нешта татавага зяця так позна ні слуху, ні духу? Ці ня зьнюхаў ён, што ў мяне пасагу нямашака!

СЬЦЯПАН. Каханенькая - родненькая, не бядуй. Ня будзе Гірша, будзе чорт іншы.

ПАЎЛІНКА (*насьмешліва*). Мала што будзе... Але-ж, калі мяне ўжо неяк, як цмокам, стала цягнуць к гэтаму Бык... Бычку... Ах, як яго?...

СЬЦЯПАН (з *націскам*). Быкоўскаму.

ПАЎЛІНКА (*падходзячы к другому канцу стала*). Можа Адэльцы яшчэ шкляначку?

АДЕЛЬКА (*госьця*). Дзякуй. Ўжо напілася.

АЛЬЖБЕТА. Ды бяры! Што там пытаешся! Панна Адэля толькі дзьве выпіла.

АДЭЛЬКА. Калі-ж болей ня хочацца.

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. Хай паненцы захочацца для маей кумпаніі.

ПАЎЛІНКА (*забіраючы шклянку*). Вып'еш, вып'еш, Адэлька,—зьмесьціцца.

АЛЬЖБЕТА (*падсоўваючы гасьцям яду*). Старайцеся, госьцікі, старайцеся. Вось — сыр, масла, вангліна! Такі-ж сягоньня трохі напрацавалі каля полькі і лявоніхі.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ (*пяражоўваючы і сёрбаючы*). Дзякуй, дзякуй! Мы стараемся.

СЬЦЯПАН. Чым хата багата—тым рада. Хлеб на стале—рукі свае. Выбачайце толькі, каханенькія-родненькія, што гарэлкі няма. Але я ў гэтым не вінават. Хацеў узяць у Міхалішках, дык, як на ліха, манаполька цэлы дзень была закрыта.

МУЗЫКА (*у старану да другога*). Каб не салгаў, дык-бы і ня жыў. Я сам бачыў, ак пасьля імшы адбываўся з фляжкамі пры манапольцы нешпар.

ПАЎЛІНКА (*паставіўшы Адэлі шклянку, к аднаму з гасьцей*). Можа пан Вінцусь яшчэ вып'е?...

ВІНЦУСЬ — госьць (*уціраючы канцом настольніка губы і лоб*). Яно-б то было ўжо і досіць, але, калі панна Паўлінка так пекна просіць, дык можна яшчэ са шкляначку.

ПАЎЛІНКА (*ідучы са шклянкай, у старану публікі*). Гэты ўжо—дык пятую шклянку бабохае. Наробіць сабе клопату, каб я так жыла.

СЬЯПАН (*да Альжбеты*). Ці добра хаця ты прасіла Пустарэвічаў? Чаму іх так доўга німа?

АЛЬЖБЕТА. Каб і не прасіла, то прыедуць. (*З насьмешкай*). Пэўна, собственно, кабыла заблудзіла.

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. Што сягоньня на кірмашы Якіма Сарокі ня было? А то, бывала, такім франтам пахаджывае, што куды мяне не вядзеш, пусьці мяне к чорту.

ПАЎЛІНКА (*стаўляючы гарбату*). А пану Банадысю зайздрасьць, што так прыадзецца не патрапіш, хоць мо' і маеш за што.

ГОСЬЦЬ. Чымся грошы траціць на адзежу, я лепей іх каму пазычу.

ПАЎЛІНКА (*садзячыся на ложку*). І працэнцік добры злуплю, каб аж у пяты другому закалола.

ГОСЬЦЬ (*самадаволына*). Хе-хе-хе! А паньне Паўлінцы злосьць яшчэ не адышла, што калісь гэтаму егамосьці Сароцы ні за які працэнт не пазычыў.

ПАЎЛІНКА. Вельмі-ж яму гэтым і не пашкодзілі. Нашліся людзі, што і без працэнтаў пазычылі, і далі яму магчымасьць паехаць на вучыцельскія курсы. Цяпер нічыей ласкі не патрабуе.

АДНА З ГАСЬЦЕЙ. Пэўна, што не! Такі чалавек нідзе не прападзе.

СЬЦЯПАН (*прыслухіваючыся дагэтуль гутаркі аб Сароцы*). Каханенькія-родненькія, кіньце аб гэтым сьвінапасе гаварыць! Прыелася ўжо мне гутарка аб ім горш горкай рэдзькі. І ці гаманеце аб ім, ці не гаманеце—ўсё роўна нічога ня выйдзе. Я ўжо яму даў дарогу.

ПАЎЛІНКА (*неспакойна*). Якую дарогу?

СЬЦЯПАН. А ты, каханенькая-родненькая, ня слухай, вушы разьвесіўшы, ды лепей гасьцей

глядзі. Дзьве дзюркі ў носе, і скончылося. (*Нейкую хвіліну ціха. Паўлінка падходзе браць шклянкі, але ўсе адказываюцца*).

АЛЬЖБЕТА. Што-ж, выбачайце, госьцікі! Не хацелі піць і есьці, пасьля самі будзеце жалець.

СЬЦЯПАН. Выбачайце, выбачайце, каханенькія-родненькія, адно не скажэце, што ўсяго было ўдаволь, толькі прынукі ня было.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ (*устаючы з-за стала*). Дзякуем, дзякуем, пану гаспадару і пані гаспадыні. Падмацаваліся, хвала Богу, як лепей ня трэба.

ПАЎЛІНКА (*устаючы з ложка*). Проша панечак сюды прысесьці, а паны-кавалеры вазьмеце сабе табурэцікі, ды восі тут падсядзьце, а я тым часам пачастую гарбатай нашых музыкаў.

СЬЦЯПАН і АЛЬЖБЕТА (*вылазячы з-за стала*). А як-жа—трэба, трэба! (*Дзяўчаты сядзяцца на ложку, хлопцы каля іх—на табурэтах жартуюць між сабой*).

АЛЬЖБЕТА (*падходзячы к музыкам*). Хадзеце, міленькія, вып'еце са шклянячку гарбаты.

МУЗЫКІ. Дзякуем пані. Мы ўжо сягоньня пілі.

АЛЬЖБЕТА. Мала што калі было, а цяпер трэба яшчэ падмацавацца. (*Забірае інструмэнты і кладзе іх на куфар, садзіць музыкаў за стол і сама садзіцца. Да Паўлінкі*). А ты, дзеткі, налі музыкам гарбаты!

СЬЦЯПАН (*закурываючы люльку*). Выбачайце толькі, каханенькія-родненькія, што гарэлкі няма.

МУЗЫКІ. І бяз гэтых кропэль будзем жывы. (*Чуваць стукат у сенцах*).

СЬЦЯПАН. А бач, нехта такі хоць нарэшце зьявіўся. Трэба ісьці ды глянуць, а то яшчэ ў дзьверы ня луча. (*Ідзе*).

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. Нясі, Божа, не жанатага ды багатага!

АДНА З ГАСЬЦЕЙ. Жаніць будзем!

ПАЎЛІНКА (*стаўляе музыкам гарбату, падходзе і глядзіць у вакно. У старану*). Ах, як-жа цёмпенька!

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. Каго так, панна Паўлінка, выглядаеце?

ПАЎЛІНКА. Таго-ж—нежанатага ды багатага.

Зьява II-ая. Тыя-ж і Адольф Быкоўскі.

СЬЦЯПАН (*спатыкаючы Адольфа ў дзьверах*). А-а! Нарэшце зьявіўся, дарагі госьцік! Што-ж, гэта, каханенькі-родненькі, так доўга чакаць на сябе нас заставіў?

АДОЛЬФ (*вешаючы пальто на сьцяне каля парога*). Пахвалёны ў хату!

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. На векі! На векі.

АДОЛЬФ (*вітаючыся са Сьцяпанам*). Выбачайце, што трохі прыпазьніўся. Але гэта вінават мой жарабец. Як панёс з гары, што каля Прытыкаў, і мяне выкінуў, і вось зламаў, так што аж мусіў другую каламажку ўзяць; праз тое і замарудзіў.

АДЗІН З МУЗЫКАЎ (*у старану да другога*). Каб ён толькі дыхаў. Які яго чорт нёс? Прыстаў конь, ды ўсё тут.

ДРУГІ МУЗЫКА. Ня ўжо-ж што? У мае вочы заплаціў вясной за нейкую здыхляціну трыццаць рублёў і тая ўжо скарэй яго панясе.

СЬЦЯПАН (*да Адольфа*). Проша-ж, проша далей, сюды, дзе бліжэй кут і дзе ўсе тут.

АДОЛЬФ. Дзякую, дзякую вашэці. Проша са мной клопату не рабіць. (*Ідзе і з усімі вітаецца; Альжбету цалуе ў руку, стоячы к ей бокам і ня згінаючыся*).

АЛЬЖБЕТА. Проша папа Адольфа, проша за стол! Можа вып'еце гарбаты і чаго закусіце? (*Да Паўлінкі*). Паўлінка, налі пану Быкоўскаму гарбаты!

АДОЛЬФ (*садзячыся за стол з другога канца ад музыкаў і закурываючы папіроску*). А што-ж у васпанства добрага чуваць?

СЬЦЯПАН (*прысаджываючыся к сталу*). Ды што ў нас чуваць?—Старая баба ня хоча здыхаць, а маладая замуж ісьці.

АДОЛЬФ (*самадавольна*). Хе-хе-хе! Старую трэба ншыдусіць, а маладую пшымусіць.

АЛЬЖБЕТА (*да Сьцяпана*). А ваша схадзі паглядзі, ці добра прывязаны конь пана Быкоўскага.

АДОЛЬФ. Ня турбуйцеся. Я яго добра прывязаў.

СЬЦЯПАН. Каханенькі-родненькі, хоць і прывязаў, але сена пэўна ня даў. У нас так: госьць, як папала, а жывёліну — дык трэба добра даглядзець. (*Выходзе*).

Зьява III-ая. Тыя-ж без Сьцяпана.

ПАЎЛІНКА (*стаўляючы перад Адольфам гарбату і сама садзячыся аподаль*). Што-ж гэта—пана Адольфа конь хацеў разнясьці?

АДОЛЬФ. А як-жа! Тры сотні вясной заплаціў, і толькі клопату нажыў. Але ў мяне ўсё так!

Каровы мае кожная варта па якой сотні рублёў; як загілююць летам, дык і на добрым кані іх ня ўгоніш.

ПАУЛІНКА (*зітравата*). Пэўне і авечкі ў пана Адольфа так-сама гілююць?

АДОЛЬФ. А так, так! Маю пятнаццаць старых і дваццаць маладых. Як удара гарачыня, дык яны чуць ня ўсе чыста круцяцца на адным месцы.

ПАЎЛІНКА (*ідучы па гарбату для сябе, у старану публікі*). Матыліцы авечак мучаць, як і сам тут (*паказываючы пальцам на сваю галаву*) матылі мае, а думае, што яны зыгуюць.

АЛЬЖБЕТА. Якія-ж сёлета ўраджаі ў пана Адольфа?

АДОЛЬФ. А нішто сабе. (*Відам лгучы*). Жыта нажаў коп са дзьвесьце, аўса так сама — са дзьвесьце, ячменю—з сотню.

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. А колькі-ж у пана зямлі?

АДОЛЬФ. Валокі з паўтары добрыя будзе.

ГОСЬЦЬ. І лес ёсьць?

АДОЛЬФ (*абціраючы хустачкай лоб*). А якжа — ёсьць: з паўвалокі, калі ня болей. Сасна ў сасонку!

ГОСЬЦЬ. І сенажаць ёсьць?

АДОЛЬФ. Ёсьць, ёсьць! Над самай рэчкай, так сама з паўвалочку. Мурог, як шафран.

МУЗЫКА. Дык у пана ўсяго з паўвалочку ворнай зямлі?

АДОЛЬФ. Н-нуу так! З добрую паўвалочку.

АЛЬЖБЕТА. У нас ворнай зямлі мусіць і са тры валокі будзе, і то мы столькі не нажалі.

ПАЎЛІНКА (*сеўшы з гарбатай пры стале*). Пан Адольф лепшы, відаць, за нас гаспадар.

АДОЛЬФ. О, у мяне гаспадарка ні ў чым ня зблыша. У мяне жонка і то будзе лепшая, як ува ўсіх.

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. Каб толькі не ўдалася наравістая.

ПАЎЛІНКА. Цікавасьць, ці пан Адольф ужо затаргаваў сабе якую?

АДОЛЬФ. Гэта пакуль што—сакрэт.

ПАЎЛІНКА. А мне пан Адольф скажа?

АДОЛЬФ. Так. Але перш тату і маме, а пасьля ўжо і васпаньне на самае вушка.

ПАЎЛІНКА (*бяручы ў яго шклянку*). Добра, добра! Пан Адольф, як ведаў, што я трохі глухавата.

АДОЛЬФ. Глухавата!...

ПАЎЛІНКА (*ідучы па гарбату, у старану публікі*). Трэба шэршня за нос павадзіць, каб і дзясятаму заказаў, як жонкі купляць.

АЛЬЖБЕТА. Пан Быкоўскі, здаецца, у нас першы раз?

АДОЛЬФ. А так—першы!

АДНА З ГАСЬЦЕЙ. Дык пачу трэба даць пацалаваць старую бабу.

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. Пан Адольф толькі да маладых ды багатых лас, а старыя ў яго ў рахунак ня йдуць.

АДОЛЬФ. А праўда, праўда! Я толькі да маладых маю імпэт.

АЛЬЖБЕТА (*у старану*). І дурны-ж ён, як відаць.

ПАЎЛІНКА (*падаючы гарбату Адольфу*). Да каго гэта маеце такі імпэт: да дарагіх кароў, ці да дарагіх кабыл?

АЛЬЖБЕТА. Ды не! Пан Быкоўскі мае імпэт толькі да маладых дзяўчат.

АДОЛЬФ (*п'ючы гарбату*). Але-ж, але. Толькі да маладых дзяўчат.

ПАЎЛІНКА. А кільчака часам з гэтага не нагоніце на язык?

АЛЬЖБЕТА. Што ты?! Ці-ж пан Быкоўскі конь?

МУЗЫКА (*у старану да другога*). Конь, ня конь, а як відаць, дык быдлё парадашнае.

АДОЛЬФ (*да Паўлінкі*). Панна Паўлінка дык усё мне кампліманты гавора.

ПАЎЛІНКА (*расьсеянна*). Ага! Кампліманты. (*Да музыкаў*). Мацуйцеся, мацуйцеся, музыканьцікі. А то ўжо ногі чэшуцца. Так і хочацца з панам Адольфам сыпнуць лявоніху.

АДОЛЬФ. Фі! Я такіх мужыцкіх танцаў ня гуляю.

МУЗЫКІ (*да Паўлінкі*). Дзякуем! Ўжо, як належыць сабраліся; цяпер можам і рэзнуць штоколечы для паненкі. (*Садзяцца на свае месцы і зводзяць інструмэнты*).

ПАЎЛІНКА (*да Адольфа*). А якія-ж вы танцы гуляеце?

АДОЛЬФ. Гэрц-польку, падзі-спаць, манчыз, падзі-кварту. (*Вылазячы з-за стала, цалуе Альжбету ў руку, да Паўлінкі*). Ну, што-ж? Можа мы з паненкай паспрабуем?

ПАЎЛІНКА. Калі-ж я гэтых мудрых танцаў ня толькі што ня ўмею, але ніколі нават іх і ня бачыла.

АДОЛЬФ. Ня бойцеся! Я на ўсе лады выўчу паненку скакаць. (*Бярэ Паўлінку — як да танцу, да музыкаў*). Зайграйце нам гэрц-польку!

МУЗЫКА. Мы гэтага ня ўмеем.

АДОЛЬФ. Ну, дык падзі—спаць!

МУЗЫКА. Першы раз чуем.

АДОЛЬФ. А можа падзі—кварту знаеце?

МУЗЫКА. І гэта першы раз чуем.

ПАЎЛІНКА (*як-бы бядуючы*). А-ей-ей! Вось табе і на! Так і не наўчуся гэтых панскіх танцаў.

АДОЛЬФ. Не бядуйце вельмі. Я буду вытылінгіваць на язык, а васпанна толькі прыслухоўвайся ды выробляй нагамі так, як і я.

ПАЎЛІНКА. Значыцца, будзем гуляць пад язык. (*Сьмех. Адольф іграе на язык і бяз толку выкручываецца з Паўлінкай*).

АДОЛЬФ (*паказываючы*). Вось так, вось так! Правую нагу сюды, а левую туды. Галаву ў левы бок, а задам пад парог, ды вось так!... Раз, два, тры, то направа, то налева... (*Усе прыглядаюцца да іх і сьмяюцца*).

Зьява IV-ая. Тыя-ж і Пранцісь — Агата — Сьцяпан.

ПРАНЦІСЬ (*п'яны*). Пахвалёны Езус. Вось-цо-да, пане добрудзею.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. На векі! На векі!

ПРАНЦІСЬ (*глянуўшы на Паўлінку і Адольфа*). А гэта што такія, собственно, за выкрутасы, як у цырку, ці ў сумашэдшым доме?

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. Гэта пан Быкоўскі абучае панну Паўлінку новамодных танцаў. (*Пранцісь і Агата распранаюцца*).

ПРАНЦІСЬ. Можна, можна далей круціцца, як у хваробе сьвятога Лявэнтага. Далей, далей! Раз, два, тры, вось-цо-да!

АДОЛЬФ (*далей паказываючы Паўлінцы*). Вось як, вось так! То направа, то налева. Раз, два, тры! То туды, то сюды, ножка ў ножку, раз, два, тры!

ПАЎЛІНКА (*вырываючыся*). Не, такі нічога ня выйдзе. Ня кемкая я да навукі.

АДОЛЬФ (*садзячы Паўлінку*). Гэта толькі трудна першы раз, а посьле пойдзе ўсё гладка, як пугай высмаліць! (*Ходзе па хаце, махаючы каля твару хустачкай. Пранцісь, Агата і Сьцяпан садзяцца за стол; Альжбета падае ім гарбату*).

ПРАНЦІСЬ (*закурываючы люльку з Сьцяпанам*). Собственно, пане добрудзею, кабыла заблудзіла і праз тое трохі спазьніліся. Але гэта глупство, глупство! Яшчэ парой будзе, вось-цо-да.

АГАТА. Якое чорта заблудзіла? Пакуль аб'ехаў, тудэма-сюдэма, усю аколіцу, як пагарэлец, дык і поўнач чуць не агарнула. Тудэма-сюдэма, усё гары тэй сабе шукаў.

ПРАНЦІСЬ. Ты, баба, собственно, маўчы, вось-цо-да! Ты нічога ніколі ня кеміш, а я маю розум спрытны. Я, пане добрудзею, Барнашоў, Барнашоў, дзе пашоў, там і прашоў. (*Да гасьцей*). А вы, маладзічкі, не зважайце, вось-цо-да, ды танцуйце, пане добрудзею, пакуль казінец ня ўбіўся ў ногі.

ПАЎЛІНКА. А праўду дзядзька кажа. Будзема гуляць, на што дарма час марнаваць! (*Да музыкаў*). Зайграйце, калі ласка, польку, але такую, як ведаеце... каб аж сьвет хадыром пашоў.

МУЗЫКА. Добра, добра! Мы для паненкі пастараемся. (*Іграюць польку; усе, апрача старых, танцуюць: Адольф з Паўлінкай, астальныя госьці — хто з кім. За сталом Пранцісь з Сьцяпанам частуюцца гарэлкай з фляжкі, каторую першы прынёс з сабою*).

АДОЛЬФ (*танцуючы прыпявае*).
Танцовала рыба з ракем,
А петрушка з пастарнакем,
А цыбуля дзівовала,
Цо петрушка танцовала.
ПАЎЛІНКА (*адпяваючы*).
А на печы, на лучыне
Дзеўкі грошы палічылі;
Налічылі паўталера,
Дый купілі кавалера.
АДОЛЬФ.
Дзяўчынэчка суха, бляда,
Я да цебе ў госьці яда,
І конікоў не жалую,
Ўшыстку ночку машырую.
ПАЎЛІНКА.
У гародзе ячмень родзіць,
А да мяне Якім ходзіць.
Радзі, радзі, ячмень, гусьцей, —
Хадзі, хадзі, Якім, часьцей!
АДОЛЬФ.
Сядзіць голуб на галіне,
Салавей на ветке;
З аднэй дзевушкай гуляю,
Другая в прыметке.
ПАЎЛІНКА.
Ажаніся, не ляніся, —
Будзеш панавацi:
З аднэй будзеш сьвіньні пасьвіць,
З другой—заганяцi.
АДОЛЬФ.
Наша поле камяніста —
Ні праехаць, ні прайсьці;
Нашы дзевачкі фарсісты —
Нельга к ім і падыйсьці.

ПАЎЛІНКА.

Я фарсуха, ты каталік;
Ня руш мяне за падолік, —
Мой падолік шоўкам шыты,
Хто палезе, будзе біты!

СЬЦЯПАН (*як сьціхла гульня*). Брава, брава, пан Адольф! Складзен да танцаў, як, не раўнуючы, закрыстыян да ружанцаў.

ПРАНЦІСЬ (*пацягіваючы з фляжкі*). Глупство, глупство, вось-цо-да! Собственно, хоць у кішані пуста, за тое ногі сыплюць густа. Каб яму яшчэ ды мой розум растропны, дык зусім было-б добра, пане добрудзею.

АГАТА. Кінь ты ўжо, тудэма-сюдэма, пляўзгаць, як латак у млыне! Гуляюць — няхай гуляюць; ты сваімі качэргамі так не патрапіш.

АЛЬЖБЕТА (*да Пранціся*). Можа-б чаго, сватка, закусілі?

ПРАНЦІСЬ. Глупство, вось-цо-да. Собственно, закушу, закушу. (*Да гасьцей*). А вы, пане добрудзею, забаўляйцеся, пакуль гаспадар вон з хаты ня гоне, вось-цо-да.

ПАЎЛІНКА (*да Адольфа*). Можа, пан Адольф, сьпяіцё нам што колечы? Я чула, што вельмі пекны голас маеце.

АДОЛЬФ (*астанаўліваючыся*). Э-э! які там пекны! Ось так сабе! Канешне, лепшы, як у другіх.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. Дык проша сьпець. Мы ўсе просіма.

АДОЛЬФ. Калі ўжо так пекна просіце, дык можна. А якую-ж бы панна Паўлінка хацела?

ПАЎЛІНКА. А ўсё роўна, хоць якую! Ну, якая лепей у пана Адольфа выходзе?

АДОЛЬФ (*пяе нясkладна, махаючы хустачкай па твару*).

Плываё голэмбі,
Летаё лабэндзі;
З нашэго кохання,
Пэўна, ніц не бэндзе.

ПАЎЛІНКА. А такі-ж нічога ня будзе.

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. Ці-ж гэта голэмбі плываюць, а лабэндзі лятаюць?!

АГОЛЬФ. Ну, калі перабіваеце, дык саўсім ня буду пець.

АЛЬЖБЕТА. Хай пан Быкоўскі на іх не зважае, ды пяе; ведама — блазнота, што яны знаюць?

ПАЎЛІНКА (*паглядзеўшы ў вакно*). Выбачайце, пан Адольф! У мяне няўмысьле вылецела слаўцо.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. Выбачайце, выбачайце! Просім, просім. Больш ня будзем!

ПРАНЦІСЬ. Собственно, пане добрудзею, заўсёды яшчэ сваю шарманку: яна ў цябе, прост, як грамафон, вось-цо-да, трубіць.

АДОЛЬФ. Ну, ужо буду. Але, калі яшчэ хоць раз перапыніце, тады загневаюся і саўсім кіну пець. Пейце тады самі!

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. Не, не! Ня будзем!

АДОЛЬФ (*пяе*).

Гляджу я бяз толку на хладную шаль,
І чорную душу цярзае пячаль.

ПАЎЛІНКА (*душачыся ад сьмеху*). Ці-ж у пана Адольфа чорная душа?

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. На што-ж пан глядзіш на яе бяз толку?

АДОЛЬФ (*насупіўшыся*). Болей пець вам ня буду, хоць на каленях прасеце. Пейце сабе самі, калі такія разумныя! (*Садзіцца*).

ПАЎЛІНКА. Дык і сьпяём, калі пан Адольф такі някемкі, што нават жартаў не разумее. (*У старану*). Эх, скарэй-бы ўсё гэта кончылася!

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. А такі-ж сьпяём, і ўсе разам.

ПАЎЛІНКА (*да Адольфа хітравата*). А пан Адольф нам паможа?

АДОЛЬФ. Ані думаў.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. А што мы сьпяём?

ПАЎЛІНКА. „Дый куды-ж ты, дуб зялёны, пахінаешся?..“

АДОЛЬФ. Фі, мужыцкая!

ПАЎЛІНКА. А пан Адольф можа-б хацеў, каб завялі якога манчыза?!

ПРАНЦІСЬ. Собственно, вось-цо-да, калі такой панскай натуры, дык пазатыкай кудзеляй вушы, пане добрудзею.

СЬЦЯПАН (*да Пранціся, сьціха*). Каханенькі-родненькі, ня кратайце яго! Ён, бачыш, як я ўжо і казаў, масьціцца к маей Паўлінцы. Як будзеш яму наругацца, дык гатоў яшчэ адбіцца, а я яго стараюся прыручыць.

ПАЎЛІНКА. Ну, дык што? — згода на гэту?

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. Згода, згода!! А пасьля другую.

ПАЎЛІНКА. Толькі ня зьбівацца з толку. Глядзець, як я буду рукамі тахты адбіваць.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. Добра, добра!

(*Пяюць. Паўлінка, сумна ўсьмяхаючыся, дырыгуе. Пасьля і Пранціcь падходзе і фляжкай адмахівае тахты; музыкі такжа свaей ігрой памагаюць*).

Дый куды-ж ты, дуб зялёны,
    Пахінаешся?
Дый чаго-ж ты, мой міленькі,
    Задумляешся?

ПРАНЦІСЬ (*як перасталі пець*). А цяпер, вось-цо-да, „Як-жа мне ня пець“, пане добрудзею.

АДОЛЬФ. Ізноў мужыцкую!

ПРАНЦІСЬ. Але! мужыцкую, але, вось-цо-да. А васпан, собственно, сваю панскую схавай сьвіньням на сьняданьне.

АГАТА (*падходзіць і цягне Пранціся за полы*). Кінь ты ўжо, тудэма-сюдэма, з поля сходзіць!

ПРАНЦІСЬ. Вось-цо-да, адчапіся ад мяне, пане добрудзею!

ПАЎЛІНКА. Ну, будзем пець „Як-жа мне ня пець, як-жа ня гудзець?...“ (*Пяюць, як першую*).

ПРАНЦІСЬ (*як скончылі*). А цяпер, собственно, „Чачотачку“, пане добрудзею.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. Чачотачку. Чачотачку! (Пяюць „*Чачотачку*“).

Спарадкіла чачотачка семера дачок,
Спарадзіла невялічкіх семера малых.

АЛЬЖБЕТА (*як сьціхлі*). Аддыхнеце, міленькія, хоць трохі, а то замарыліся дужа. (*Да Пранціся*). Хадзеце, сваток, за стол, ды можа чаго закусіце, бо і ты-ж памагаў.

ПРАНЦІСЬ (*садзячыся*). Собственно, глупство, вось-цо-да. Маладым трэба паказаць, паказаць, пане добрудзею, а яны ўсё патрапяць... правільна толькі навучыць іх. (*Прапіваючы з фляжкі да Сьцяпана*). А ты, сват, трымайся, вось-цо-да. Ім ня дам, яны маладзічкі яшчэ, пасьпеюць.

СЬЦЯПАН. А праўда, праўда, сватка! Яшчэ іх пара не ўцякла. (*Выпівае*).

ПАЎЛІНКА (*каля гасьцей*). А што-ж мы цяпер будзем рабіць? Ужо напеліся, дык можа ізноў пагуляема?

ПРАНЦІСЬ (*закусываючы*). Собственно, пачакайце; я зараз скамандую, пане добрудзею, за што і як узяцца, бо мой розум растропны, а вы нічога ня ведаеце.

ПАЎЛІНКА. Ну добра, пачакаем. (*Да Адольфа*). Што-ж гэта, пан Адольф, надуўся, як мыш на крупы, або, як апошняе ў печ усыпаўшы?

АДНА З ГАСЬЦЕЙ. Пан Адольф, відаць, закахаўся.

АДОЛЬФ. Ну, дык што, калі закахаўся?

ПРАНЦІСЬ (*пераэюоўваючы яду*). Собственно, цяпер, вось-цо-да, пойдзем лявоніху, пане добрудзею!

УСЕ. Лявоніху! Лявоніху!

АДОЛЬФ. Ізноў мужыцкая!

ПАЎЛІНКА (*да Адольфа прыпадхлёбываючыся*). А мы з панам Адольфам сыпнем лявоніху, сапраўды, сыпнем! Адпусьцецеся на мяне грэшную; болей ці ўдасца так весела з вамі паскакаць.

АДОЛЬФ. Ды я ўжо вельмі ня гневаюся. Калі ўжо так хочацца, дык пойдзем; што-там надта такое?!

ПРАНЦІСЬ (*да музыкаў*). Собственно рэжце, пане добрудзею! (*Да Альжбеты*). А мы з сваццяй тупнем, вось-цо-да!

СЬЦЯПАН (*да Агаты*). А мы з сваццяй, кахаленькая-родненькая! (*Музыкі іграюць лявоніху. Кабеты трохі ўпіраюцца, але пасьля ідуць; за імі астальныя госьці. Паўлінка—з Адольфам*).

ПРАНЦІСЬ (*прыпявае*).

О, Лявоніха-Сымоніха была,
О, Лявону хлеба, солі не дала!
О, Лявоніха—Сымоніха, а-ей!
Не хадзі ламаць капусткі маей!

АЛЬЖБЕТА.

Хоць капуста зарасла лебядою,
Не пайду яе палоць за табою.
Прападзі ты і з капустай сваей,
Ня сушы ты маладосьці маей!

СЬЦЯПАН.

О, Лявоніха, ты жонка мая,
Дый нямытую сарочку дала;
Некачаную, нямытую,
Толькі шоўкам абашытую.

АГАТА.

А, мой татка, дзевярусенька,
Вядзі мяне памалюсеньку;
Не вядзі мяне па пожынцы,
Вядзі мяне па даражаўцы;
На пожынцы мае ножкі ня йдуць,
Па дарожанцы—дык самі бягуць.

АДОЛЬФ.

Як я бегаў, дык і бегаў,
Абы мілую праведаў;
Як каціўся, дык каціўся,
Абы к мілай прыхіліўся;
Як і скок, так і скок,
Абы к міленькай пад бок!

ПАЎЛІНКА.

А калі-ж я у матулькі жыла,
Як вішанька у садочку цьвіла;
Дасталася злому духу—мужыку,—
Ссўшыў мяне, як ліпінку у духу.

АДОЛЬФ.

Ты бярозачка, бярозка мая,
Ты бярозка не цярэбленая;
Тваё лісьце не сярэбранае,
Нашы дзеўкі не паседлівыя.

ПАЎЛІНКА.

Не вядзі мяне ні ў лес, ані ў сад, —
Завядзі мяне к татульку назад;
Не вядзі мяне ні ў лес, ані ў бор, —
Завядзі мяне к татульку на двор!

ПРАНЦІСЬ (*як перасталі гульню, да Сьцяпана*). Собственно, і дала-ж твая баба мне дыхту, восьцо-да. Аж лыткі трасуцца, пане добрудзею.

СЬЦЯПАН. І твая, каханенькі-родненькі, не адстала, аж дыхавіцу чуць мне не нагнала.

АГАТА. Абодва вы кавалёвыя мяхі, тудэмасюдэма, непаваротлівыя, дык і здаецца, што нехта вам дыхту нейкага даваў.

АЛЬЖБЕТА. А праўда, свацейка, праўда. Ім толькі каля фляжкі круціцца, а не з дарэчнымі жанкамі лявоніху ісьці.

ПРАНЦІСЬ. Ага, собственно, добра, што свацейка, пане добрудзею, успомніла! (*Дастае фляжку і частуецца з Сьцяпанам*).

ПАЎЛІНКА (*да Адольфа*). Ну, як-жа пану Адольфу спадабаўся наш мужыцкі танец? Як я ўважаю, дык лепей у вас лявоніха выходзе, чымся тое нейкае „падзі-кварта“. І прыпеўкі складныя знаеце!

АДОЛЬФ (*нібы скромна*). А трохі-ж нейкіх наўчыўся калісь.

АДЗІН З ГАСЬЦЕЙ. Пара нам і чэсьць знаць! Пэўне ўжо каля поўначы матаецца.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. Так, так, час рухацца дамоў!

ПАЎЛІНКА (*з аблягчэньнем, у старану*). Дзякуй Богу!... (*Да гасьцей*). А можа-б яшчэ пагулялі?

АЛЬЖБЕТА. Каму далёка, то яно так, а каму блізка, дык ня шкодзіць яшчэ пазабаўляцца.

КОЛЬКІ ГАЛАСОЎ. Не! Не! Ужо час і пара!

ПАЎЛІНКА. Ну, дык хай музыкі на адходнае хоць марша сыграюць, каб весялей усім сьнілася, і каб моцна ўсім спалася.

СЬЦЯПАН. А гэта ья шкодзе! (*Да музыкаў*). Што-ж, каханенькія-родненькія, сыграйце, калі ласка, яшчэ што-колечы на адходнае дарагім госьцікам, а там—дзьве дзюркі ў носе, і кончылося. (*Музыкі іграюць марш. Госьці адзяваюцца, прашчаюцца і выходзяць, за імі—музыкі*).

Зьява V-ая. Паўлінка — Адольф — Сьцяпан — Альжбета—Пранцісь і Агата.

СЬЦЯПАН. Вось і пацішэла трохі ў нашай хаце, няма ўжо каму скакаці.

ПРАНЦІСЬ. Собственно, глупство, вось-цо-да. Было шумна, пане добрудзею, і будзе шумна!

АГАТА. А так, так, тудэма-сюдэма, як будзе вясельле ў Паўлінкі.

ПАЎЛІНКА. Э-э! Майго вясельля ніколі ня будзе, значыцца, і шумна ня будзе.

АДОЛЬФ. Ці-ж у бацькоў маладога, паненка, думаеце, ня хваце на вясельле?

ПАЎЛІНКА. Хваце — ня хваце, а такі вясельля майго ніхто ня ўбача.

СЬЦЯПАН. Гэта, каханенькая-родненькая, пабачым. Яшчэ я на тое ёсьць і ў сваей хаце — гаспадар, а ня госьць! Жыта повен аруд і сала не адзін пуд.

ПРАНЦІСЬ. Собственно, глупство, вось-цо-да. Часам ці вясельле, ці павесіў — адно на другое, пане добрудзею, выходзе.

АГАТА. А ты, вось-цо-да, прыкусі свой язык і ня тыцкайся, тудэма-сюдэма, туды, куды цябе ня просяць. Напіўся, наеўся, дык і маўчы!

АЛЬЖБЕТА (*да Агаты*). Што-ж там, свацейка, такое? Сват-жа нічога благога ня кажа. (*Да Паўлінкі*). Прыбірай ты ўжо, дзеткі, са стала!

ПРАНЦІСЬ. Собственно, ці сьвіньні елі, ці шляхта папасывалася — гэтак, вось-цо-да, стол выглядае, пане добрудзею.

ПАЎЛІНКА. Добра, мамка, зараз. (*Да Адольфа*). А пан Адольф мне паможа?

АДОЛЬФ. Калі патраплю, дык чаму-ж не? (*Прыбіраюць са стала; начыньне стаўляюць на табурэце каля самавару*).

АЛЬЖБЕТА. Вы-ж бы, дзеткі, запясьлі пасудак на тую палавіну.

ПАЎЛІНКА. Усё роўна; я посьле занясу сама, а цяпер... (*Пагдядаючы плутавата на Адольфа*) я баюся з панам Адольфам ісьці адна на тую палавіну: ён такі да ўсяго мае імпэт...

АДОЛЬФ (*несучы пасудак, у старану публікі*). Відаць, дзеўка ўлялюскалася ў мяне па самую шыю.

ПАЎЛІНКА (*ідучы к сталу, у старану публікі*). І собіла-ж Богу стварыць гэткую чаплу недарэчную!

ПРАНЦІСЬ (*да Паўлінкі*). А праўда, собственно, лепш старожа, як варожа, пане добрудзею.

АГАТА (*да Пранціся*). А ты, „старожа“, не мялі попусту, а думай, як да хаты ісьці!

ПРАНЦІСЬ. Пане добрудзею. дык і пойдзем; што-ж там, собственно, такое? (*Працчаюцца абое і выходзяць. Альжбета памагае прыбіраць са стала*).

Зьява VI ая. Паўлінка — Адольф — Сьцяпан — Альжбета.

ПАЎЛІНКА. Ня так, пан Адольф, бярэш шклянкі; трэба вось як! (*Паказывае*). Ну і зграбны-ж! не раўнуючы—як вол да карэты.

АДОЛЬФ. А панна Паўлінка ўсё камплімэнты мне гавора.

ПАЎЛІНКА (*у старану публікі*). Дурню плюнь у вочы, а ён скажа: дождж ідзе!

АЛЬЖБЕТА (*да Сьцяпана, каторы клюе носам за сталом*). Што ты табаку важыш? Ідзі ды кладзіся спаць. Гэта-ж табе тут не карчма.

СЬЦЯПАН (*сонна*). Каханенькая-родненькая, я наважу, а ты купіш. Сон някепская рэч. Для чаго Калядкі—добрыя сьняткі, што пад'еў ды на палаткі. (*Вылазячы з-за стала, да Адольфа*). Каханенькі-родненькі, выбачай... Забаўляйся тут з Паўлінкай, а я прыкархну трохі... Сягоньня яшчэ досьвета мяне мая ўспарола. (*Адводзячы Адольфа ў старану*). Ну што? Як мая Паўліна... падышла пад мысьль?

АДОЛЬФ. О, важная маладзіца. Хоць сягоньня гатоў з ею жаніцца.

СЬЦЯПАН. Ну, так тупай каля яе; толькі сьмела: яна дзеўка падатлівая, хоць можа і мае трохі якіх мухаў у носе.

АДОЛЬФ. Хэ-хэ-хэ! Як усякай патраплю падлізацца.

СЬЦЯПАН. Ну, дык падлізывайся, каханенькі-родненькі! (*Прашчаецца і ідзе ў бакоўку*).

Зьява VII-ая. Паўлінка—Адольф—Альжбета.

АЛЬЖБЕТА (*сьціраючы стол*). А ты, Паўлінка, можа ў карты пайграеш з панам Адольфам?

АДОЛЬФ. (*закурываючы*). Ды і мне ўжо трэба зьбірацца дамоў.

ПАЎЛІНКА. Ці-ж пан Адольф рассыпаўся, што маніцёся зьбірацца? Заедзеце яшчэ; каня-ж маеце ня жартачкі!...

АДОЛЬФ. О, конь мой добры!

АЛЬЖБЕТА. Ну, дык і чаго-ж сьпяшацца?... Нам, старым, як той кажа, такая рэч: пад'еў ды на печ.

ПАЎЛІНКА (*у старану*). Чаго добрага—заначуе, вот будзе бяда. (*Паглядаючы ў вакно*). І цемра-ж страшэнная! (*Услух*). А пагода сягоньня нядрэнная. Нават месяц сьвеце, што рэдка на Пакровы. Будзе добра для пана Адольфа дамоў ехаць.

АДОЛЬФ. А хоць-бы і дрэнная, дык мне блізка; жарабец мой у момэнт дамчыць.

АЛЬЖБЕТА (*да Паўлінкі*). Ну, дык пагдядзі-ж ты, дзе карты, ды пазабаўляйцеся яшчэ трохі з панам Адольфам, бо я, мусіць, зраблю сьледам за дзедам. Трохі-ж сягоньня такі натупалася.

АДОЛЬФ. Проша, проша, панечка! На нас маладых не зважайце.

АЛЬЖБЕТА. А ўжо-ж я такі і пайду.

АДОЛЬФ (*цалуючы ў руку Альжбету*). Хутка і я паеду, вось толькі дам аднаго гаспадара паньне Паўлінцы.

ПАЎЛІНКА. Паглядзім—хто каму?! (*Шукае карт. Альжбета выходзе ў бакоўку?*)

Зьява VIII-ая. Паўлінка—Адольф.

АДОЛЬФ. Чаго паненка шукае?

ПАЎЛІНКА. Таго, чаго яшчэ ня маю. Карт.

АДОЛЬФ (*глянуўшы ў вакно*). А вось яны — на вакне!

ПАЎЛІНКА (*у старану*). Думала, што ня ўбачыць; скарэй-бы можа з хаты выпхнула, не нашоўшы карт. (*Да Адольфа*), Ну, калі ёсьць, дык будзем іграць. (*Паглядзеўшы ў вакно*). А ў што?

АДОЛЬФ. У гаспадара.

ПАЎЛІНКА. Гэта, значыцца, у дурня?

АДОЛЬФ. Ну, гэта толькі мужыкі так гаворацць. (*Раздае карты*).

ПАЎЛІНКА. А як пан Адольф думаў, хто мы? То-ж так сама мужыцкага роду.

АДОЛЬФ. Першы раз чую!

ПАЎЛІНКА. Ды і пан Адольф так сама мужыцкага роду. (*Іграюць у карты*).

АДОЛЬФ (*зьдзіўлены*). І я?!...

ПАЎЛІНКА. Але, але! Калісь былі ўсе мужыкі, ну, дык цяпер кожны чалавек мужыцкага роду, хоць каторы і прыкідываецца панам, ці графам. Ды і што гаварыць? Адам і Эва і то былі мужыкамі.

АДОЛЬФ (*зьдзіўлены*). Адам і Эва?!...

ПАЎЛІНКА. І Ной і Езус.

АДОЛЬФ. Што я чую?... Адкуль гэта, панна Паўлінка ўсё ведаеце?

ПАЎЛІНКА. Ого, не скажу!

АДОЛЬФ (*просячы*). Проша сказаць.

ПАЎЛІНКА. Ня тэй б'яце! Вот салапяка!

АДОЛЬФ (*папраўіўшыся*). Ды скажэце!

ПАЎЛІНКА (*нецярпліва*). Ну, добра. Запытайцеся ў Якіма Сарокі: ён усё вам раскажа. (*Адольф прыгірывае*). Дурань пан! Дурань пан!

АДОЛЬФ (*папраўляючы*). Гаспадар. (*Раздае карты*).

ПАЎЛІНКА (*у старану*). Які чорта гаспадар, калі дурань?!

АДОЛЬФ. Што панна Паўлінка кажа?

ПАЎЛІНКА. Кажу: але гаспадар. (*Хвілю маўчаць. Паўлінка ў старану*). Што тут гаварыць з гэтай вандзонкай? І трымае-ж яго нядобрае! (*Да Адольфа*). А ці пан Адольф жаніцца хочаце?

АДОЛЬФ. Ой, страшэнна хачу. А паньне Паўлінцы замуж хочацца?

ПАЎЛІНКА. Ого, яшчэ і як хочацца!... Калі ўдасца, дык яшчэ і сягоньня можа пайду.

АДОЛЬФ. А я-ж яшчэ з таткам і мамкай вашымі нічога аб гэтым не гаварыў.

ПАЎЛІНКА. Аб чым—аб гэтым?

АДОЛЬФ. Ну, аб тым, я жаніцца буду, а панна Паўлінка замуж ісьці. (*Прайгрывае*).

ПАЎЛІНКА. Ізноў пан дурнем! Ізноў дурнем!

АДОЛЬФ. Гаспадаром... (*Раздае карты*).

ПАЎЛІНКА. А можа ўжо будзе? Нешта спаць як-бы хочацца. (*Зявае, устае і паглядае ў вакно. У старану*). А што, калі ня прышоў?

АДОЛЬФ (*не расслухаўшы*). Хто не пашоў?

ПАЎЛІНКА. Я кажу, каб хаця дождж не пашоў. (*З удаванай жаласьцю*). Я так жалею, так жалею пана Адольфа, каб не замок, што аж тут нешта трасецца. (*Паказывае на грудзі*).

АДОЛЬФ. І я так сама панну Паўлінку жалею і цяпер, і потым.

ПАЎЛІНКА. Калі гэта? — потым? Як пан Адольф яшчэ дурня возьме?

АДОЛЬФ. Ды не! Тады, як будзем... як будзем... ну, як гэта сказаць?...

ПАЎЛІНКА. Ізноў скруціў! (*Напраўляе*). Вось гэтак было, гэтак біць трэба, а я з гэтай хаджу, і пана Адольфа ізноў дурань, дурань, дурань!

АДОЛЬФ. Гаспадар!

ПАЎЛІНКА. Усё роўна, хоць, гаспадар, але, як карты паказываюць, дык дурань!

АДОЛЬФ. Хай сабе будзе і так! Цяпер за тое, што панна Паўлінка мяне гэтак абыграла, вазьму ды паеду. (*Устае*).

ПАЎЛІНКА (*з абьягчэньнем, у старану*). Сабраўся такі урэшце.

АДОЛЬФ. Дабранач паньне Паўлінцы! Прошачакаць,—я прыеду па канчатак.

ПАЎЛІНКА. Забярэце лепей яго цяпер!

АДОЛЬФ. Каго?

ПАЎЛІНКА. Ды канчатак той.

АДОЛЬФ. А панна Паўлінка ўсё жартуе. (Прашчаецца. *Выходзячы, у старану публікі*). Вот так на ўсе бакі дзеўка! Адным словам, як сторублёвая кабыла. Гэткая—дыхт для мяне жонка!

Зьява IX-ая. Паўлінка (*адна*).

ПАЎЛІНКА (*неспакойна*). А той можа, хай-бы лепей і ня прышоў! Так усё неяк у сярэдзіне трасецца... І на што гэта я яму абяцала? Лепей было-б пачакаць. Што тут рабіць? (*Ходзе ад вакна к вакну і пагдядае*). Падшахнула-ж мяне нядобрае на згоду прыстаць! (*Сумна-весела*). А можа ня прыдзе? (*Сумна*). А калі ня прыдзе, то значыцца, ён ужо мяне ня любіць болей. Не, няхай прыдзе лепей, а там, што будзе, то будзе. Трэба паваражыць. (*Стукае ў пальцы*). Прыдзе, ня прыдзе, ня прыдзе, прыдзе. (*Весела*). Прыдзе, прыдзе! А цяпер — любіць, ці ня любіць? Ну, гэта трэба на карты паваражыць. (*Бярэ і перакідае карты*). Любіць, ня любіць, к сэрцу прыжме, к чорту пашле; любіць, ня любіць, к сэрцу прыжме.. (*Весела*). Так, так, любіць, к сэрцу прыцісьне. Ну, раз карты гэтак паказалі, то трэба зьбірацца. Але мушу ўперад паслухаць, ці сьпяць старыя. (*Ідзе і падслухоўвае ў дзьверах бакоўкі*). Сьпяць, ажно храпуць, як-бы суконкі дралі. (*Падходзе, глядзіць у вакно, задумываецца*). Што тут узяць? Ага, трэба заглянуць у куфар. (*Адчыняе куфар, капаецца ў ім; дастае пацеркі і прымярае*). Во! гэта дык трэба за-

-брацьтак мне з імі да твару ідзе. Ну, сукенку новую таксама трэба ўзяць. Усё гэта зьвяжам у хустку. (*Расьсьцілае хустку і складывае свае рэчы*). А-а, і чаравічкі мушу забраць, бо ў чым-жа я з ім бегаць буду? Шнуровачку так-жа возьму, бо хто-ж яе будзе тут насіць?... І—і... ужо болей, здаецца, нічога. (*Зьвязывае, і ідзе к ложку. Чуваць шорах за вакном! Паўлінка сьціха*). Ай хтось там прышоў! (*Пагдядываючы на публіку*). Прышоў мой міленькі, прышоў! Такі карты праўду паказалі. (*Ідзе к вакну*). Хто там?

ГОЛАС З-ЗА ВАКНА (*прыдушаны*). Я!... Я!...

ПАЎЛІНКА (*угдядаючыся ў вакно, у старану*). Нічагутанькі ня відаць! Цемната страшэнная! (*У вакно*). Хто—я?

ГОЛАС. Я!... Я!... Ну, ці-ж не пазнала?

ПАЎЛІНКА. Пачакай мінутку. Вось я зараз. Толькі падушачкі зьвяжу і коўдру.

ГОЛАС. Ды мне нічога ня трэба!

ПАЎЛІНКА. Мала, што ня трэба, а я вазьму: мягчэй будзе спаць. (*Хутка ідзе к ложку, зьвязывае падушкі і коўдру ў пасьцілку*). Ну, ужо гатова! (*Адчыняе вакно, і выкідывае вузлы*). Цераймай, а зараз—і мяне! (*Да сябе*). Трэба з бакоўкі ўзяць верхнюю апратку і хустку, толькі-б хацяж старыя не прабудзіліся. (*Зьніжае агонь у лямпе і ідзе ў бакоўку. Па нейкім часе выходзіць стуль, адзеўшыся*). А цяпер і сябе трэба выкінуць! (*Шыбка ідзе к вакну*). *Чуваць шорох у бакоўцы*). Ах, нехта ўстаў!

Зьява Х-ая. Паўлінка—Сьцяпан.

СЬЦЯПАН (*выбягае з бакоўкі, ахінуўшыся коўдрай*). Хто тут? Хто тут лазе а поўначы? Альжбета! Альжбета! Хутчэй сюды! (*Паўлінка, пера-*

хрысьціўшыся, кідаецца ў вакно. Сьцяпан убачыў). Гвалт! Злодзей! (*Бяжыць к вакну і хватае Паўлінку за ногі*). Альжбета! Скарэй сюды! Стрэльбу хватай!!...

Зьява XI-ая. Паўлінка—Сьцяпан—Альжбета

АЛЬЖБЕТА (*выбягае — як Сьцяпан — акрыўшыся коўдрай; уся трасецца*). Матачка Найсьвентшая! Што тут робіцца?! (*Мацае па сьцяне*). Зараз, зараз нясу стрэльбу. (*Хватае за гіру ад гадзінніка, з грохатам валіцца са сьяны і разбіваецца*). Ай! Што-ж я нарабіла?!

СЬЦЯПАН (*трымаючы Паўлінку за ногі, да Альжбеты*). Куды цябе немач уперла? Падкруці хутчэй кнот ды памажы цягнуць!...

АЛЬЖБЕТА (*бяжыць к лямпе*). Ужо, ужо!

ПАЎЛІНКА (*перавесіўшыся праз вакно*). Цягні братка, ямчэй!

АЛЬЖБЕТА (*падкруціўшы кнот і бягучы к Сьцяпану*), Божухна мой! Гэта-ж Паўлінка! Скуль ты ўзяў таго злодзея?

СЬЦЯПАН. Каханенькая-родненькая, не мялі языком, ды вось памагай цягнуць; там нейкі гад яе за рукі трымае.

ПАЎЛІНКА. Мацней, мацней, браток!

АЛЬЖБЕТА (*памагаючы Сьцяпану цягнуць*). Што ты, дзеткі, адурэла, ці што? (*Сьцягіваюць Паўлінку з вакна на хату*).

СЬЦЯПАН. Ты гэта, каханенькая-родненькая, куды манілася ляцець?

ПАЎЛІНКА (*апіраючыся рукой аб стол, патупіўшыся*). Я!... Я!... хацела замужісьці!

СЬЦЯПАН і АЛЬЖБЕТА. Праз вакно?!

ПАЎЛІНКА. А што-ж, калі татка і мамка праз дзьверы ня пускаеце.

Зьява XII-ая. Тыя-ж і Пранцісь — Адольф — Агата.

ПРАНЦІСЬ (*бяз шапкі ўваліваецца ў хату, трымаючы за каўнер Адольфа*). Собственно, пане добрудзею, злодзея, злодзея злавіў, вось-цо-да.

АГАТА (*цягнучы вузлы*). А як-жа, тудэма-сюдэма, з гэтымі катомкамі каля вашага вакна капаўся.

ПАЎЛІНКА, СЬЦЯПАН і АЛЬЖБЕТА. Пан Быкоўскі?!...

ПРАНЦІСЬ. А так, так, пане добрузею. Адольф, Адольф! Злодзей, собственно, вось-цо-да!

СЬЦЯПАН (*да Адольфа*). Дык гэта ты мне хацеў дачку ўкрасьці, зладзюга, кахАненькі-родненькі?

АДОЛЬФ (*заікаючыся і не разумеючы, у чым рэч*). Я .. я... зьбіўся тут каля саду з дарогі, дык хацеў у панны Паўлінкі запытацца праз вакно, кудой выехаць.

ПРАНЦІСЬ. Собственно, злодзей, злодзей! Вузлы з хаты праз вакно павыцягіваў. Можа і шапку маю ўкраў?

АГАТА. Ты зараз, п'яніца, тудэма-сюдэма, і галаву забудзешся. Гэта-ж аж дамоў даваляокся і тады толькі агледзеўся, што шапкі забыўся.

ПРАНЦІСЬ. Собственно, а баба на што, каб усяго пільнавала. Але злодзея, пане добрудзею, злавіў, злавіў, вось-цо-да.

СЬЦЯПАН (*да Паўлінкі*). Дык гэта ты, каханенькая-родненькая, за яго хацела замуж уцякаць, як даведалася, што гэнага гада, гэпае плюгаўства за афішкі арыштавалі?

ПАЎЛІНКА (*глуха*). Божухна мой, Божа! Якімку арыштавалі!!

СЬЦЯПАН (*самадавольна*). Хе-хе-хе! Ужо гэтае мужыцкае насеньне ня будзе больш нашых сьцежак паганіць.

ПАЎЛІНКА. Якімку арыштавалі! Майго саколіка ненагляднага арыштавалі!

СЬЦЯПАН (*да Адольфа*). А ты, каханенькі-родненькі, негадзяй, вірутнік з-пад цёмнай гвязды, вон з маей хаты, каб твая і нага тут ня была! Ня мог, як трэба, па хрысьціянску—з сватам, з запаведзямі маю дачку ўзяць, але, як злодзей, хацеў праз вакно вывалачы! Вон! Вон!

АДОЛЬФ. Я... я... толькі хацеў дарогі запытацца...

ПРАНЦІСЬ (*разьвязываючы вузлы*). Собственно, злодзей, пане добрудзею! Падушкі і сукенкі дзявочыя праз вакно пакраў. К вураднiку, марш! К вураднiку, гіцаль, вось-цо-да!

ПАЎЛІНКА. Якімку арыштавалі! Маю зорачку ясную арыштавалі! (*Дзiка*). Ха-ха-ха! Зьвяры сьляпыя!!! (*Як сноп, валіцца на зямлю. Суматоха. Крыкі:* вады! вады!)

ПРАНЦІСЬ. Собственно, пане добрудзею, у мяне ёсьць кроплі. (*Дастае з кішані фляжку і пырска у твар Паўлінцы гарэлкай*).

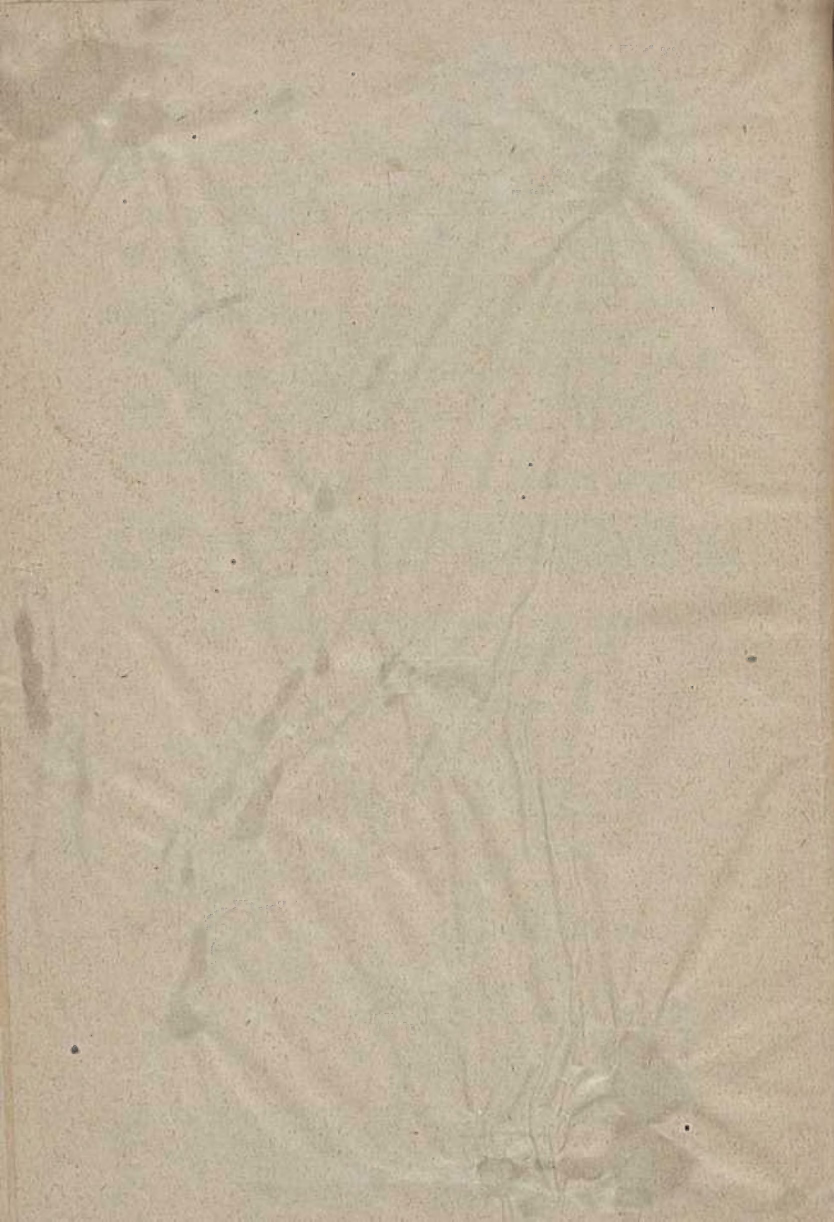
АГАТА (*кідаючыся да Пранціся*). Тудэма-сюдэма, ашалеў...

СЬЦЯПАН (*панура*). Каханенькія-родненькія, дзьве дзюркі ў носе, і скочнылося!

З а с л о н а.

КАНЕЦ.

Акопы, 3.V, 1912 г.

B000000027337470